N°. 271. A°. 1859.

ZONDAG EN MAANDAG 13 EN 14 NOVEMBER.

ROTTERDAMSCHE COURANT.

De Abonnementsprijs is *f* 24 's jaars of *f* 6 per drie maanden franco per post door het geheele Rijk.
Behalve aan het Bureau der Courant kan men zich bij alle Boekhandelaren en Postkantoren abonneren.
Enkele Nommers 10 Cents.

Bureau: Hoogstraat Wijk 10, N°. 77.

Geboorte-, Trouw- en Doodberigten van 1 tot 5 regels . . *f* 1.—
Iedere regel meer 0.20
Andere Advertentien per regel 0.20
Groote letters naar plaatsruimte. — Bij iedere Advertentie 45 Cents voor zegelregt en 1 Exemplaar der Courant.

Bij deze Courant behoort een

BIJBLAD.

De Marine in Nederlandsch Oost-Indië.

II.

II. Wij hebben tot hiertoe trachten aan te toonen wat op dit oogenblik de marine in Indië is. Thans gaan wij over tot de beantwoording der vraag: welke is de bestemming, waaraan eene scheepsmagt in Indië moet voldoen, welke zijn de diensten die van haar worden gevorderd?

Hierbij komt in de eerste plaats in aanmerking: *verdediging tegen een buitenlandschen vijand.* Agressie van een buitenlandschen vijand kan men zich op twee wijzen denken. Of zij bepaalt zich tot een blokkade van Java, ten einde zoodoende den handel te fnuiken en het Indisch Gouvernement tot het doen van verlangde concessies te dwingen — òf zij bestaat in een gecombineerde expeditie van oorlogs- en transportschepen ten einde een legercorps te doen landen en een poging te wagen tot inbezitneming van Java.

Zonder nu vooralsnog in een beschouwing omtrent de vereischte sterkte der zeemagt in N. Indië te treden, kunnen wij veilig aannemen, dat haar werkzaamheid in het eerste geval zich zou moeten bepalen tot de bescherming der Nederlandsche koopvaardijschepen, door die zoo mogelijk van het dreigend gevaar te verwittigen en te nopen, zich niet in de nabijheid van het geblokkeerde Java te wagen. De afzonderlijke schepen die daartoe worden uitgezonden zullen zoo veel mogelijk moeten zijn ligte, zich snel bewegende, weinig diepgaande adviesvaartuigen, die, gebruik makende van de duisternis en van hun meerdere bekendheid met ondiepe vaarwaters, de blokkade ontduiken zonder zich buiten noodzakelijkheid aan een treffen met den vijand bloot te stellen. Gelukt het die vaartuigen de open zee te bereiken, dan moeten zij de rol van kapers op zich nemen en de vijandelijke koopvaarders zooveel mogelijk benadeelen, door ze, hetzij te vernielen, hetzij op te brengen in een neutrale haven of in eene der versterkte havens waarvan later gewag zal worden gemaakt. Van een forceeren der blokkade wordt hier met voordacht niet gerept, omdat het tot de onwaarschijnlijkheden behoort dat men ooit een blokkade zou beginnen met een magt geringer dan die men meent te blokkeeren. Mogt dit geval zich echter voordoen, of de bevelvoerende officier de gelegenheid schoon zien om den vijand, die welligt door een langwijlige blokkade gebrek aan steenkolen enz. heeft, tot een treffen te dwingen waarbij de kansen niet al te ongunstig zouden schijnen, dan zou hij zeker wèl doen, dien kans te loopen.

Van anderen aard is de rol, die de marine zou moeten vervullen wanneer de vijand met een vloot transportschepen, door een oorlogs-eskader gedekt, het voornemen had om zich van Java meester te maken. In het voorbijgaan zij gezegd, dat wij van Java alleen melding maken, omdat men in geval van oorlog zeer spoedig de buiten-bezittingen zou moeten opgeven om alle krachten op Java te concentreeren, en dat eiland, als den hoofdzetel van het bestuur, met alle magt te verdedigen. Het zal toch wel geen betoog behoeven, dat Java zonder de buiten-bezittingen *kan* worden behouden, maar dat het omgekeerde geval niet denkbaar is.

Eene militaire expeditie nu als die, waarover wij thans spreken, is niet van dien aard dat zij bij de tegenwoordige publiciteit geheim zou kunnen gehouden worden. Het is bekend, dat op Java een welgeoefend leger van ongeveer twintig duizend man kan worden zamengetrokken; elke expeditie tegen Java zou dus ook ongeveer dat cijfer moeten bereiken; en een expeditie van dien omvang blijft geen geheim. Wij mogen dus aannemen dat men op Java den tijd zou hebben om de scheepsmagt te vereenigen en, van het noodige voorzien, den vijand te gemoet te zenden. De eervolle rol die onder die omstandigheden aan de marine zou worden opgedragen is die der onvoorwaardelijke zelfopoffering. Bij een aanval op de door oorlogschepen gedekte transportschepen is de kans, zelfs bij numerieke meerderheid van den vijand, voor dezen laatsten ongunstiger dan voor ons. Het gemis bijv. van een enkel transportschip met artilleriebehoeften kan de geheele expeditie doen mislukken. In dat geval zou het mindere voor het meerdere, de weerbare marine voor het behoud van Java moeten worden opgeofferd; aan de kleinere schepen zou dezelfde rol blijven toebedeeld, die wij hierboven voor het geval van blokkade omschreven.

Het eskader in N. Indië heeft echter, ook buiten oorlog met een Europeschen Staat, andere pligten te vervullen; het moet in de tweede plaats bodems bezitten, geschikt om te worden gebezigd bij *expeditien tegen inlandsche vijanden.* Die expeditien zijn meestal gecombineerde, waarbij aan de marine de pligt is opgelegd om de troepen hetzij zelf over te voeren, hetzij de transportschepen te convoijeeren en te slepen. De daartoe bestemde schepen behoeven niet met al te zwaar geschut gewapend te worden; bekend toch is het, dat de artillerie en versterkingskunst bij de bewoners van den Indischen Archipel nog op een zeer lagen trap van ontwikkeling staan. Ruime stoomschepen, die voor een korten tijd veel troepen kunnen bergen, en tevens vele en goed gewapende sloepen aan boord hebben om die troepen aan wal te zetten, zijn de voor dat doel best berekende vaartuigen. Het gebruik van koopvaarders als transportschepen bij expeditien moet zooveel mogelijk beperkt worden: het is immers niet alleen hoogst kostbaar, maar tevens belemmerend voor den zoo noodigen spoed in de bewegingen.

In de derde plaats moet de marine in N. Indië geschikt zijn tot het *opsporen, vervolgen en uitroeijen van zeeroovers in den Archipel.* Ligte, niet diepgaande en niet te zwaar gewapende stoomvaartuigen zullen daarvoor het best zijn.

Aan de *civile* marine, georganiseerd zooals wij in het vervolg zullen opgeven, zou het bezetten der stations op de buitenbezittingen, het weren van smokkelarij en zeedieverij, en het transport van Gouvernementsambtenaren van en naar plaatsen, waar geen paketvaart bestaat, zooals ook het transport van geld en ligte goederen, moeten worden opgedragen.

BUITENLAND.

LONDEN den 11 November.

Door Prins en Prinses Frederik Willem van Pruissen en Prinses Alice vergezeld, legde de Koningin gisteren een bezoek bij de Hertogin-Weduwe van Kent te Frogmore af, waarna de Pruissische Prins zich, met den Prins Gemaal, den Hertog van Cambridge en anderen, andermaal ter jagt heeft begeven.

— Bij dagorder van den heer Wetherell, adjudant-generaal des legers, wordt de vorming van eene artillerie-brigade, onder den naam van kustartillerie-brigade, bevolen. De voormalige kompagnien kanonniers-veteranen zijn in deze nieuwe brigade opgenomen, welke uit acht divisien, ieder onder de bevelen van een kapitein, bestaan zal. Al de manschappen moeten oude, met de dienst ten volle bekende soldaten zijn. Behalve de dienst op de langs de kust gelegen forten en batterijen is hun ook het onderrigt aan de vrijwillige kanonniers-kompagnien opgedragen. Geen andere officieren of onderofficieren zullen bij dit korps worden aangesteld dan die zich zulks door hunne goede en getrouwe diensten hebben waardig gemaakt.

— De Daily News, het bekend orgaan van lord J. Russell, juicht de benoeming van den Prins de Carignan, neef van Koning Victor Emmanuel, tot regent van Midden-Italië, ten sterkste toe, meent dat die Prins niet anders doen kan dan, met toestemming des Konings, dat Regentschap te aanvaarden, en hoopt dat deze door de Italianen gedane stap de oogen van Keizer Napoleon eindelijk zal doen opengaan.

— Volgens de Times zijn Engeland, Frankrijk en Rusland eindelijk overeengekomen de trouwelooze Grieksche Regering tot het nemen van maatregelen te noodzaken, om den interest der Grieksche leening van £ 2.343.750, nu vijf en dertig jaren geleden onder den waarborg dier drie Mogendheden gesloten, en waarvan deze tot hiertoe den last alleen hebben moeten dragen, althans gedeeltelijk terug te betalen.

— Het aantal der schipbreuken op de verschillende punten der kusten van het Vereenigd Koningrijk, gedurende de stormen van 23 october tot 3 november, bedraagt niet minder dan 626, waaronder die van 96 schepen welke totaal verongelukt zijn, terwijl de 530 overige meerder of minder zware schade geleden hebben. Meer dan 600 menschen, die welke zich aan boord van de Royal Charter bevonden daaronder begrepen, zijn daarbij omgekomen.

— Den 22 october is de groote ballon, City of New-York, bestemd om den togt over den Oceaan naar Europa te maken, van Hoboken naar New-York overgebragt, waar den 27 dier maand het vullen daarvan met gaz zou aanvangen, waartoe een kolossale gazometer van 12 Engelsche voeten lengte en 8 voeten in doorsnede gebezigd wordt en 812.000 kubiek voeten gaz benoodigd zullen zijn. Acht personen zijn voornemens de luchtreis naar de Oude Wereld mede te maken. De dag der afvaart was nog niet bepaald.

— Berigten uit Hong Kong tot 28 september zeggen dat de heer Bruce toen te Shanghai en de admiraal Hope te Lookong was, terwijl de Amerikaansche gezant Ward naar Japan was afgereisd, waar de laatste geschillen nog niet vereffend waren. Twaalf Russische oorlogschepen lagen te Jeddo voor anker, en van hunne equipage waren drie manschappen door de Japanezen vermoord.

PARIJS den 11 November.

(*Particuliere Correspondentie.*)

De algemeene belangstelling geldt heden veel minder de tijding van de definitive sluiting des vredes, daar dit feit reeds sints gisteren bekend was, dan wel eene depêche uit Turijn, waarin wordt berigt dat Koning Victor Emmanuel, ten gevolge van de *zeer uitdrukkelijke raadgevingen* van Frankrijk, geweigerd heeft, den Prins de Carignan te magtigen tot het aanvaarden van het regentschap. Deze tijding hangt zamen met de depêche door den heer de la Tour d'Auvergne medegedeeld aan het kabinet van Turyn, en waarbij kennis werd gegeven van Frankrijks afkeuring. De verrassing is hier algemeen geweest, want de verklaring van het Fransche kabinet was onder het publiek slechts aan zeer weinigen bekend, en zelfs zij die haar kenden twijfelden of de Koning zich wel zoo volgzaam zou betoonen ten aanzien van Frankrijks officiëlen raad.

Wat zullen thans de Italianen der Hertogdommen en der Romagna doen? Zal men op nieuw de kandidatuur van den graaf de Cavour ter sprake brengen? Intusschen zullen Parma, Modena en Bologna voorloopig vereenigd blijven onder de dictatuur van den heer Farini. Toskane heeft zich naijverig getoond op zijne onafhankelijkheid, want het heeft de volmagt van den gouverneur-generaal verlengd.

Le Pays zegt heden avond in een artikel, dat onmiddellijk uitgaat van het ministerie van buitenlandsche zaken (de depêche betreffende de weigering des Konings was bij de verschijning van dat nummer nog niet bekend), hoe de Prins de Carignan, wanneer hij werkelijk regent werd, genoodzaakt zou zijn de Hertogdommen en de Romagna door Sardinische troepen te doen bezetten, en hoe alsdan de Koning van Napels, die over een leger van 30.000 man beschikt, zich geregtigd zou achten tot eene interventie, welke den burgerkrijg tot onmiddellijk gevolg zou hebben.

De Moniteur bevat heden, na de aankondiging van het vredestractaat, eene rondgaande depêche van den heer Walewski aan al onze diplomatieke agenten. In deze depêche wordt de strekking van den vrede van Zurich uiteengezet en het politieke programma van Frankrijk op het aanstaande Congres geschetst. De regten der verdrevene Vorsten worden gereserveerd; Sardinië, Rome en Napels zullen tot deelneming aan het Congres worden uitgenoodigd. Overigens behelst deze circulaire niets wat niet reeds vroeger gezegd is. Intusschen is het goed nota te nemen van de verzekeringen in deze passage gegeven: „Reeds bezit de Regering des Keizers de zekerheid dat de H. Vader slechts een gunstig oogenblik wil afwachten om de hervormingen te doen kennen, welke hij besloten heeft in zijne Staten in te voeren en die, terwijl zij aan het Land eene administratie verzekeren, geheel uit leeken zamengesteld, de waarborgen zullen opleveren voor eene betere regtsbedeeling en voor de contrôle van het bestuur der finantiën, door middel van eene gekozene vergadering." Het is schier niet te gelooven dat de Pauselijke Regering zou toestemmen in alles wat door Frankrijk in haren naam wordt beloofd. Zullen bovendien de Mogendheden het programma van Frankrijk aannemen, wat de Hertogdommen betreft?

De oorlog tusschen Spanje en Marokko is begonnen. De Spaansche dagbladen behelzen een eerste oorlogsbulletin. Den 9 october had er een gevecht plaats, waarbij noch dooden noch gekwetsten vielen, ofschoon het geschut den geheelen dag werd gehoord; den 13den was er één gekwetst, die den volgenden dag stierf: bovendien waren er twee die kneuzingen hadden ontvangen. Voor dit wapenfeit hadden er verschillende bevorderingen plaats en werden er 4 ridderorden van St. Ferdinand eerste klasse, benevens eene orde van Karel III, eene orde met pensioen van St. Ferdinand, 30 orden met pensioen van Maria Louise, 18 kruisen zonder pensioen van dezelfde orde, drie vermeldingen bij dagorder enz. toegekend. Wat zal het wel zijn bij den eersten veldslag? En echter zijn dit de nakomelingen van Ferdinand Cortes! Een Spaansch geneeskundig blad biedt eene kist met chirurgicale instrumenten aan als premie voor den eersten heelmeester, die op het slagveld eene amputatie volbrengen of een slagaderverband leggen zal. O Hidalgos!

De heer Amédée Renée, oud directeur van het politieke gedeelte van den Constitutionnel en van le Pays, afgevaardigde van het departement Calvados, is gisteren te Marseille overleden. De heer Renée, die zulk een grooten ijver heeft betoond voor de Napoleontische dynastie, had intusschen sommige compromettante inleidingen geschreven, eerst voor het boek van César Cantu, waarin eenige zeer harde woorden voor de familie Bonaparte voorkomen, terwijl hij zich in eene andere inleiding, voor de verzameling getiteld: *Brieven van Lodewijk XVIII*, vurig legitimist had getoond.

Morgen begint de behandeling voor het hof van assises van de zaak der ontvoering van het kind van den heer Hua.

Prins Jérôme is aan de beterende hand.

Het Schillersfeest is gisteren in het circus der Keizerin, onder een ontzaggelijken toevloed van het publiek, gevierd geworden. De buste van Schiller, vóór het orchest geplaatst, is door een Duitsch meisje, mej. Burning, met een lauwerkrans gekroond. Daarop volgden eene rede van den heer Pfau, eene cantate en een bepaaldelijk voor deze gelegenheid door Meijerbeer gecomponeerde feestmarsch, de negende symphonie van Beethoven met het slotkoor, op de woorden van Schillers lied *An die Freude* (uitgevoerd op eene wijze die de grootste geestdrift en bewondering heeft te weeg gebragt), eene tweede redevoering van dr. Kalisch, terwijl eindelijk de heer Davidson, een uitstekend acteur uit Dresden, het tooneel uit het derde bedrijf van den *Don Carlos*, waar de markies van Posa bij Philippus II genade smeekt voor don Carlos, heeft voorgedragen. Vertalingen der beide redevoeringen werden onder de toehoorders rondgedeeld. Schiller wordt er in gehuldigd als de wereldburger-dichter, de zanger der vrijheid en der toekomst; de herinnering is er bij gevoegd hoe de Fransche Republiek hem haar burgerregt aanbood. In één woord, Parijs heeft zelden zulk een grootsch en uitstekend uitgevoerd feest aanschouwd.

Prins Napoleon is gisteren naar Genève vertrokken, vergezeld door den kolonel Franconnière, zijn adjudant.

— De Groothertogin van Leuchtenberg heeft gisteren met hare kinderen en gevolg de hoofdkerk van Parijs, het paleis van justitie en de Sainte Chapelle bezocht. Heden maakt zij een uitstap naar Versailles.

— Men is begonnen de schade te herstellen, onlangs door den brand in de vergaderzaal van den Senaat in het Paleis du Luxembourg veroorzaakt.

— Men verwacht dat het Congres spoedig in deze hoofdstad zal bijeenkomen en noemt reeds de diplomaten op, die er zitting in zouden hebben. Men gelooft dat Engeland zal vertegenwoordigd worden door de lords Clarendon en Cowley, Frankrijk door de heeren Walewski en de Bourqueney.

— De Patrie berigt het volgende: „Men verzekert dat de Keizer een antwoord heeft ontvangen van den Koning van Sardinië op het aan dezen gerigte schrijven. Dit antwoord zou vervat zijn in bewoordingen, welke geheel overeenstemmen met de taal des Keizers.

„Victor Emmanuel zou zijn vertrouwen uitdrukken in de sympathie van Napoleon III voor de Italiaansche zaak en verklaren zich geheel te zullen rigten naar de besluiten van het Congres, betreffende de reorganisatie van Italië."

— De heer Juhel, aan wiens ijver men de opsporing van het kind van den heer Hua te danken heeft gehad, is tot commissaris van politie in het departement van de Seine benoemd.

— Men schrijft dat H. M. de Koningin der Nederlanden van Toulon te Marseille is gekomen, van waar zij in den morgen is vertrokken om de brug van Roquefavour te bezigtigen en zich vervolgens naar Lyon te begeven.

— Volgens berigt uit Hong Kong, heeft de Fransche consul te Shanghaï van de Chineesche autoriteiten eene schadeloosstelling van 20,000 dollars verworven voor den gezagvoerder van het koopvaardijschip Gertrude, die door genoemde autoriteiten gedwongen was de vrijwillig aangeworven Koelies, welke hij aan boord had, weder aan den wal te zetten.

KEULEN den 11 November.

De naam en roem van Schiller stellen, gedurende de feestelijke dagen die wij beleven, zelfs de staatkundige gebeurtenissen, gissingen en voorspellingen in de schaduw. Moge althans deze voorspelling vervulling erlangen dat de verschillende Duitsche broederstammen, thans als om strijd ter zijner vereering vereenigd, langs hoe meer onderling vereenigd worden en het onafgebroken blijven zullen!

Uit alle landen en steden komen berigten wegens de feestviering in. Te Berlijn had het leggen van den grondsteen van het gedenkteeken voor Schiller, op het plein voor den schouwburg, gisteren voormiddag plaats. De plek waar dat gedenkteeken moet oprijzen was met loof en aan elkander verbonden mastboomen afgesloten. Op de verhevenheid zag men een zangkoor, dat de feestliederen aanheffen of begeleiden moest, terwijl een deel der zitplaatsen door de ministers, de generaals van het leger, deputatiën uit verschillende hooge collegien enz. ingenomen werd. De Prins Regent en de overige Prinsen en Prinsessen van het Koninklijk Huis aanschouwden de plegtigheid uit de vensters van het naburig gebouw voor de Koninklijke zeevaart.

Nadat het zangkoor, door het muziekkorps begeleid, het morgenlied uit Macbeth had aangeheven, besteeg de president burgemeester Krausnick het spreekgestoelte en hield eene korte toespraak, in welke hij Schiller als den Duitschen dichter bij uitnemendheid schetste, terwijl hij de vergadering ten slotte uitnoodigde tot het leggen van den grondsteen over te gaan. Hij zelf gaf de drie eerste hamerslagen in naam der stad Berlijn, waarna de volgende door den minister Vorst von Hohenzollern Sigmaringen, de overige ministers en verdere aanwezige autoriteiten gegeven werden, terwijl de predikant dr. Sydow en de heer Lewald, als voorzitter van het Schillers-committé, de laatste slagen gaven. De op de plegtigheid betrekkelijke oorkonde werd in den grondsteen gesloten. Gedurende deze plegtige handeling hief het zangkoor een toepasselijk lied aan.

De predikant dr. Sydow trad nu op, om over Schillers verhouding tot het Christendom te spreken. Naar zijn gevoelen is de groote dichter, ofschoon hij niet bepaald tot eenig kerkgenootschap van zijnen tijd behoorde, een levend beeld des Christendoms geweest. Een jaar vóór zijnen dood uitte hij nog den hartelijken wensch dat er verbetering in de godsdienst, zoo als die toenmaals heerschte, komen mogt en verheugde zich dat het licht der godsdienstvrijheid te Berlijn was opgegaan.

Nadat de spreker zijne rede met den heilwensch voor stad en vaderland besloten had, hief de gansche vergadering, onder begeleiding der muziek, Schillers Lied aan de Vreugde aan, hetwelk ook op de ontelbare menigte der toeschouwers een onbeschrijfelijken indruk maakte. De plegtigheid werd met een statelijken optogt der verschillende gilden rondom de voor het standbeeld bestemde ruimte besloten. De stemming des publieks was genoegelijk, maar tevens ordelijk en meer ernstig dan opgewonden. Het schoonste en helderste weder begunstigde de plegtigheid.

Naar aanleiding van het Schillersfeest is door de hooge Regering een patent uitgevaardigd, waarbij telkens om de drie jaren een eereprijs van duizend daalders in goud, benevens een gouden eerepenning, voor het beste voortbrengsel der Duitsche dramatische kunst wordt toegekend.

Te Stuttgardt wordt de belangrijkheid der feestviering daardoor verhoogd dat zij door de dochter van Schiller, mevrouw von Gleichen, eene reeds bedaagde vrouw van een zeer edel en minzaam voorkomen, bijgewoond is. De opvoering van Wallensteins Lager werd woensdag avond in den schouwburg door een proloog voorafgegaan, aan het slot waarvan de verlichte beeldtenis des grooten dichters, onder het daverend gejuich der toeschouwers, onthuld werd. Donderdag moest de groote optogt gehouden worden, het programma waarvan echter, tot algemeen leedwezen, eene wijziging heeft moeten ondergaan, naardien de trein, uit hoofde der ernstige ziekte van den jeugdigen Prins Alexander der Nederlanden, het Koninklijk slot niet zou kunnen voorbij trekken.

Te Munchen verhaalt men hoe de oud-Koning Lodewijk van Beijeren dezer dagen zijn leedwezen betuigde dat hij voor Schiller zoo weinig heeft kunnen doen. Hij was slechts achttien jaren oud toen deze stierf en bezat zelf weinig of niets, maar was nogtans voornemens den dichter en zijn gezin uit te noodigen naar Italië te komen, waar de Vorst zich toen voor de eerste maal bevond en waar hij meende dat Schiller de herstelling zijner gezondheid zou hebben kunnen vinden. Doch te Rome werd hem het doodsberigt des grooten mans gebragt en schokte hem zoo hevig dat de brief aan zijne hand ontviel.

Aan den bereids vermelden optogt bij fakkellicht

te Weenen namen meer dan vijfduizend met fakkels en lampen voorziene personen en driehonderd anderen, die verschillende vaandels droegen. deel. zoodat het anderhalfuur duurde alvorens de geheele trein de Schillersplaats bereikt had, waar men zich rondom het kolossale standbeeld des dichters schaarde en door Heinrich Laube en den burgemeester der hoofdstad toepasselijke woorden gesproken werden.

— Men acht het te Weenen buiten twijfel dat ook de Oostersche aangelegenheden in het Congres ter sprake komen zullen, en beweert dat de onderhandelingen die thans tusschen Frankrijk en Rusland gevoerd worden hoofdzakelijk dit punt gelden.

— De Invalide Russe zegt zich sterk te zullen verheugen indien het ophanden zijnde Congres zich ook met het Suez-kanaal bezig houdt, „want, zegt dat blad, de beslissing van Europa is noodig om aan Engelands monopolie van den wereldhandel een einde en de zee tot het eigendom van allen te maken."

Per Telegraaf.

LONDEN den 12 November.

Volgens depêches uit Parijs, voorkomende in de Daily News en den Morning Post, heeft Keizer Napoleon den Koning van Sardinië het magtigen van den Prins de Carignan tot het aannemen van het regentschap, formeel afgeraden. Het besluit des Konings was evenwel nog volstrekt niet bekend.

De Times is bevreesd voor eene algemeene gewapende beweging in Italië onder Garibaldi.

(*Tweede depêche.*)

Met de North Briton zijn berigten ontvangen uit New-York van den 29 october. Illinois $65\frac{1}{4}$ a $\frac{5}{8}$. dito bonds $84\frac{1}{2}$ a $\frac{3}{4}$. Katoen middling $11\frac{1}{2}$. Meel lager. Tarwe variërend. Suiker, koffij en vrachten vast.

Te New-Orleans werd den 28 october katoen middling genoteerd $10\frac{3}{4}$ a 11. De omzet der laatste week bedroeg 51,000 balen.

In Toronto waren de betalingen der internationale en koloniale bank geschorst.

Te Havannah was den 24sten suiker vast. De voorraad bedroeg 150,000 kisten. Uit Vera Cruz werd geruchtsgewijs gemeld dat Engeland de regering van Juarez erkent.

(*Derde depêche.*)

Volgens de wekelijksche opgave omtrent den staat der bank, bedraagt de geheele waarde der bankbiljetten in circulatie £ 21.804.475 en de voorraad edel metaal £ 16 830 618. zijnde het eerste bedrag £ 514.980 en het tweede £ 6218 minder dan in de vorige week.

PARIJS den 12 November.

De Moniteur bevat eene nota betreffende de overeenkomst, door verschillende Italiaansche Staten getroffen, om het regentschap aan te bieden aan den Prins de Carignan. Het officiële blad acht dit besluit betreurenswaardig, met het oog op de aanstaande bijeenkomst van een Europeesch Congres, geroepen om over de zaken van Italië te beraadslagen, daar het strekt om de questiën te prejudiciëren, welke daar moeten behandeld worden.

(*Tweede depêche.*)

Heden is bij het leger van Parijs de inschrijving van vrijwilligers voor de Chinesche expeditie begonnen.

Frankrijk 3 pc. Slotkoers 69. 95.

MARSEILLE den 12 November.

De heer de Lesseps vertrekt heden avond naar Konstantinopel.

Men verzekert hier dat aan den Franschen consul te Alexandrië instructiën zijn gezonden om te protesteren tegen elke handeling, die in strijd mogt zijn met de regten der Suez-kanaal-maatschappij.

BERN den 11 November.

Daar de Bondsraad de Gevolmagtigden te Zurich op nieuw heeft uitgenoodigd ter bijwoning van een banket dat ter hunner eere zal gegeven worden, zullen zij zich aanst. dingsdag herwaarts begeven, om na verloop van eenige dagen naar Zurich weder te keeren, ter uitwisseling der ratificatiën.

FRANKFORT den 12 November.

Men verwacht dat het heden in de Bondsvergadering tot eene stemming zal komen over de voorstellen der Bondscommissie betreffende de Keurhessische constitutie-questie, en dat zij op nieuw zullen verwezen worden naar genoemde commissie ter nadere overweging.

(*Tweede depêche.*)

Bij de in de Bondsvergadering gehouden discussie over de questie der Keurhessische Constitutie hebben Pruissen, Thuringen, Oldenburg en de Hanzesteden zich verklaard voor de herstelling der Constitutie van 1831, andere Staten voor die van 1852, terwijl sommige Staten zich aan de stemming onthielden. Ten slotte is de zaak op nieuw gesteld in handen der commissie.

Het voorstel betrekkelijk de militaire Bondsregeling is aangenomen en ter nadere uitwerking gesteld in handen der militaire commissie.

WEENEN den 11 November.

De tijding van het teekenen des vredes heeft slechts weinig indruk op het publiek gemaakt.

WEENEN den 12 November.

In een eigenhandig schrijven van Zijne Keizerlijke Majesteit aan den minister van finantiën, baron von Bruck, verklaart de Keizer dat het zijn allerhoogste wil is om in het dienstjaar 1860—61 het deficit te doen ophouden. Ten dien einde zal de Keizer eene commissie benoemen, die vóór het einde der maand maart haren arbeid moet hebben voltooid, om alsdan hare voorstellen aan den Rijksraad te kunnen voorleggen, die, ter overweging daarvan, zal worden vermeerderd met tijdelijke leden, volgens het daartoe betrekkelijk patent van 1851.

MADRID den 10 November.

(*des avonds.*)

Volgens berigten uit Ceuta zetten de Mooren, ten getale van ongeveer 1000 man, hunne aanvallen tegen Ceuta voort. Men maakte zich gereed hen in een uitval af te slaan.

De Cortes zullen in den loop dezer week worden geprorogeerd.

MADRID den 11 November.

Het officiële Regeringsblad deelt eene rondgaande depêche mede aan de Vertegenwoordigers van Spanje in het buitenland, waarin de onderstelling als of Spanje veroveringsplannen zou voeden ten aanzien van Marokko, krachtig wordt tegengesproken.

LONDEN den 12 November.

Koffij. Eene zeilende lading Rio werd afgedaan tot 55/. — Thee gedrukt; Ord. Congo $15\frac{1}{2}$ d. — Rijst zeer flaauw. — Metalen. Tin. Banca 133/ a 134/; Straits 129/ a 131/; Schotsch Gietijzer 51/6. — Talk per Dec. 58/6 a 59/; Jan./Maart 57/6 a 57/; afgeleverd in deze week 1279 v.; aangevoerd 3182 v. — Cochenille. Zilvergr. Honduras 3/5; middel fijn 4/. — Olien. Lijn- 27/6, Raap- $35\frac{1}{2}$.

LIVERPOOL den 12 November.

Katoen. Afgedaan 7000 b.; prijs van fair Upland $7\frac{3}{8}$; van dito Orleans $7\frac{7}{8}$ d. — Olijfolie £ 53 a £ 53.10. — Talk onveranderd.

BERLIJN den 12 November.

Rogge per Nov./Dec. $46\frac{1}{4}$; per Voorjaar $45\frac{3}{4}$. — Olie per Nov./Dec. $10^{2}/_{8}$, per Voorjaar $11\frac{1}{4}$.

ANTWERPEN den 12 November.

Koffij. St. Domingo hooger. — Suiker vast, doch zonder handel. — Granen. Tarwe ƒ $12\frac{1}{4}$. Rogge ƒ 8.

MADRID den 11 November.

Spanje $1\frac{3}{4}$ pc. 33.70; dito 3 pc. 44.

PARIJS den 12 November.

Frankrijk 3 pc. 69.95; dito $4\frac{1}{2}$ pc. 95.50. Crediet Mob. 782. Spanje $1\frac{3}{4}$ pc. $32\frac{7}{8}$; dito 3 pc. $43\frac{1}{4}$.

LONDEN den 12 November.

De 3 pc. Geconsolid. $96\frac{3}{8}$ a $\frac{1}{2}$, $96\frac{1}{2}$ a $\frac{3}{8}$; Spanje $1\frac{3}{4}$ pc. $32\frac{5}{8}$ a $\frac{7}{8}$; dito Buitenl. 3 pc. $44\frac{1}{4}$ a $\frac{3}{4}$. Mexico 3 pc. $22\frac{3}{4}$ a 23. Venezuela $4\frac{1}{2}$ pc. $28\frac{1}{2}$ a 29; dito Uitgest. $14\frac{1}{2}$ a 15.

WEENEN den 12 November.

Nationale Metalliek 5 pc. 77.60. Metalliek 5 pc. 72.30. Wissel Londen ƒ 123.

FRANKFORT den 12 November.

Metalliek 5 pc. 56; dito Nationale 5 pc. $60\frac{1}{8}$. Spanje $1\frac{3}{4}$ pc. 32; dito 3 pc. $41\frac{1}{2}$.

ANTWERPEN den 12 November.

Spanje $1\frac{3}{4}$ pc. $32\frac{1}{4}$; dito Binnenl. 3 pc. $42\frac{3}{4}$. Metalliek 5 pc. $57\frac{1}{8}$; dito Nation. 5 pc. $61\frac{1}{8}$.

BINNENLAND.

'sGRAVENHAGE den 12 November.

Door de daartoe benoemde commissie uit het Provinciaal Geregtshof in Zuidholland, zijn, na afgelegd examen, toegelaten als candidaat notarissen, de heeren P. J. Broekhof en J. K. Tieman te Leyden. W. C. Verschoor te Delft, S. van Meerten te Katwijk, J. van der Tunge te Waddinxveen, J. H. Gaadie te 's Hage, N. H. van Herwarden te Dordrecht en N. G. C. Jekel te Alphen.

— Op 8 en 9 dezer is alhier het eerste vergelijkend examen sedert de invoering van de nieuwe wet op het Lager Onderwijs gehouden, voor de betrekkingen van hoofdonderwijzer aan de nieuw op te rigten openbare armenschool en die te Scheveningen. Van 53 sollicitanten, die zich hadden aangemeld waren slechts 39 opgekomen. Door heeren Burgemeester en Wethouders is, voor de hoofdonderwijzersplaats aan de nieuw op te rigten school, het volgende drietal opgemaakt: de heeren J. Straub, hoofdonderwijzer te Poortugaal; J. H. Dewald, hoofdonderwijzer te Schiedam, en J. L. Bolman, hoofdonderwijzer te Maarssen. Nadat de Gemeenteraad daaruit eene keuze zal gedaan hebben, zal de voordragt voor de hoofdonderwijzersplaats te Scheveningen geschieden.

— De plaats gehad hebbende scheuring van de alhier bestaande tweede sectie van het Metalen Kruis waardoor eene derde sectie is in het leven geroepen, is voor het doel der zaak zelve zeer te betreuren, hoewel algemeen geprezen wordt de handeling van het bestuur der tweede sectie, die zich, getrouw aan de bepalingen van het door het hoofdbestuur der vereeniging vastgestelde houdende, ook van hare zijde niet heeft willen toegeven aan de eischen der thans afgescheidenen, om de kas te bezwaren met uitgaven, welke volgens hare meening door niets konden geregtvaardigd worden.

STATEN-GENERAAL.

Tweede Kamer.

Zitting van Zaturdag 12 November.

In deze zitting is ingekomen een wetsontwerp, houdende bepalingen op den doortogt en het vervoer van landverhuizers.

Daarna is voortgezet de algemeene beraadslaging over het wetsontwerp over de spoorwegen.

De heer *Meylink* was het eerste aan het woord tot verdediging van de Regeringsvoordragt. Hij vereenigde zich niet met de algemeene strekking van den tegenstand, waarvan de hoofdgedachte z. i. was: een stormram tegen het Ministerie aan te wenden; en hij bestreed, een voor een, de hoofdbezwaren, die door onderscheidene sprekers tegen de voordragt waren aangevoerd. Verwerping zou alleen ten gevolge hebben, dat de toestand van afdoening waarin wij ons thans na jaren zwoegens bevinden, ten eenemale in een toestand van onzekerheid zou verkeeren.

De heer *Dirks* trad mede op als verdediger der voorgestelde concessien, en, na onderscheidene punten van bezwaar opgenomen te hebben, drukte hij met aandrang op het hart, vooral van zijne mede afgevaardigden uit Friesland, om het aangeboden fragment van een goed geheel toch niet te verwerpen, daar welligt het berouw te laat zou komen en de geschiedenis van de kan met het deksel wel Friesland zou kunnen te beurt vallen.

De heer *Kingma* verklaarde daarentegen, op grond van eene slechte rigting der lijnen, zich met het ontwerp der Regering niet te kunnen vereenigen.

De heer *Gevers Deynoot* zou, van zijne zijde, de wet aannemen, niet omdat hij die onverbeterlijk acht, maar omdat hij spoorwegen wil en het meer dan tijd werd, om, in stede den tijd met ijdele redekavelingen door te brengen, de Natie in het bezit te stellen van die middelen van communicatie, welke zij maar al te lang heeft gemist.

De heer *Strens* was mede van gevoelen, dat het algemeen belang vorderde de aanneming der Regeringsvoordragt; terwijl de heer *Wijbenga*, hoofdzakelijk op grond van de miskenning van het gewest zijner inwoning (Friesland), verklaarde zijne goedkeurende stem aan de wet te moeten weigeren.

De heer *Olivier* verklaarde zich tegen het ontwerp van wet, op drie gronden. Vooreerst, omdat men de gelden, in de schatkist aanwezig, niet had gebruikt tot verbetering der waterwegen naar zee en der binnenlandsche communicatie, hetgeen hij, zelfs voor Rotterdam, van grooter gewigt achtte dan den aanleg van spoorwegen. Ten tweede, omdat de Regering te veel in eens voornam, hetgeen ten gevolge zou hebben èn een schok voor het internationaal verkeer met betrekking tot het kapitaal, èn eene ongehoorde verhooging van arbeidsloonen en materialen. Ten derde had de spreker finantiële bezwaren tegen de voordragt, die de toekomst te zeer verbond.

De heer *van Zuylen van Nyevelt*, in eene ontwikkeling tredende over de reden van de belangstelling die de behandeling der wet opwekte, en besprekende de bezwaren geopperd tegen het voorgestelde plan, de regeling en de finantiële bezwaren, eindigde met de verklaring dat hij vóór de wet zou stemmen, indien de Regering hem voldoende inlichting kon geven omtrent hare inzigten, betrekkelijk de gevolgen van de aanneming der wet op de finantiële toekomst van ons Vaderland.

De heer *de Lom de Berg* verdedigde almede de voordragt en betoogde o. a. dat de druk, waaronder Limburg verkeerde, ook met het oog op zijne betrekking tot den Duitschen Bond, die provincie regt gaf te eischen dat haar nu ook niet ontzegd werd het bezit van den spoorweg, waarmede de Regering de provincie Limburg thans wilde begiftigen.

Onderscheidene sprekers (de heeren van Hall, van Hoëvell en Elout) voorloopig van het woord afgezien hebbende, verklaarde nu de Voorzitter dat de heeren Ministers aan het woord waren, doch wegens het ver gevorderde uur werd de Vergadering verdaagd tot maandag ochtend ten 11 ure.

[*Zie verder het uitvoerig verslag dezer zitting in ons Bijblad van heden.*]

ROTTERDAM den 12 November.

In de Zwanesteeg op het Achterklooster alhier heeft heden morgen ten half negen ure een treurig ongeluk plaats gehad. Een meisje van anderhalf jaar oud, dat eenige oogenblikken alleen te huis was achtergelaten, heeft zich namelijk door het vuur vatten harer kleederen zoo deerlijk gebrand, dat het kind weinig tijds daarna aan de bekomen brandwonden is overleden.

Z. M. heeft tot burgemeester der gemeente Smilde benoemd W. van Riesen, onder toekenning van eervol ontslag als burgemeester der gemeente Eelde.

Bij Koninklijk besluit is tot officier van gezondheid der 2de klasse voor de dienst der Nederlandsche bezittingen ter Kuste van Guinea benoemd de heer C. F. Lucke, doctor in de genees-, heel- en verloskunde, thans stads-geneesheer te Zutphen.

De gewone audientie van den Minister van Oorlog zal op 15 dezer geen plaats hebben.

— Volgens eene aan den kantonregter te Sommelsdijk gedane aangifte, is op 19 october jl. door den heer Pieter de Vries, notaris te Middelharnis, aan het adres van L. de Boon Hartogé, korenmolenaar te Ameide, afgezonden een brief, inhoudende eenige bankbiljetten. Die brief en bankbiljetten zijn niet aan dat adres bezorgd.

— Ook te Amsterdam is de geboortedag van Schiller met luister herdacht. Reeds in den morgen zag men bij de voornaamste boekhandelaren de beeldtenis van den grooten dichter met den laauwer des roems gekroond en met bloemen en kransen gesierd ten toon gesteld. Bij de heeren Sulpke, Müller en Seyffartt waren zinrijke bijschriften geplaatst. De Hoogduitsche schouwburg was door de zorg van het comité van het Schillersfeest smaakvol versierd. Na de uitvoering der Leonore-ouverture van Beethoven ving het dramatische gedeelte aan met een fraai geschreven proloog, waarin eene muze zich beurtelings wendt tot de voornaamste personen, door het genie des dichters in het leven geroepen. Hierop werd de symphonie C. mol van Beethoven voorgedragen, na afloop waarvan Wallensteins Lager op verdienstelijke wijze werd opgevoerd. Grooteren bijval verwierf over het algemeen het tweede gedeelte van het programma, waarvan aan de liedertafel Eutonia door hare uitstekende uitvoering een groot deel toekomt. Het lied von der Glocke werd o. a. verdienstelijk voorgedragen, waaraan tot opluistering een zevental plastische beelden moest strekken. Ten slotte werd eene allegorische voorstelling gegeven: Germania op het Schillersfeest te Amsterdam. In sierlijke taal werd het leven van den dichter herdacht, in breede trekken zijne lotgevallen geschetst, terwijl het slottafereel, waarin de slapen van den onsterfelijken dichter door Germania met den onverwelkbaren lauwer des roems worden gekroond, een waardig einde aan het feest maakte. Gedurende den loop van den avond was de belangstelling van het groote publiek nog levendiger dan vroeger. Behalve de huizen der genoemde boekhandelaren waren ook het gebouw der Duitsche club en een paar café's versierd en geïllumineerd.

— Eergisteren overleed te Amsterdam, in 84jarigen ouderdom, de oud-hoogleeraar G. Vrolik, sedert 1797 professor aan de Illustre school dier stad.

— Volgens opgave van Louis de Gruyter, koopman te 's Bosch, is door hem in den avond van 25 october jl. in de bus van het postkantoor aldaar een brief gestoken, geadresseerd aan den heer H. de Gruyter, te Amsterdam, welke brief, inhoudende een muntbiljet groot ƒ 50, aan den geadresseerde niet is bezorgd.

Gaarne prijzen wij ook nu weder den in het licht verschenen jaargang van den van Zwaamen's en Thompson's Almanak voor 1860, bij den boekhandelaar E. de Bont, firma de Erve Mulders, alhier uitgegeven, algemeen aan. Het Kalenderwerk toch is ook dit maal met groote zorg en naauwkeurigheid behandeld, de sterrekundige berekeningen en watergetijden zijn door mannen van naam geleverd, en het mengelwerk, onder redactie van onzen stadgenoot den heer L. van den Broek, strekt dien dichter en anderen die hem in deze zijne taak ter zijde stonden tot eer; zoodat onze aloude Almanak thans te regt een even onderhoudend en nuttig als onkostbaar Volksboekje genoemd mag worden.

De motie van den heer Thorbecke.

In de zitting der Tweede Kamer van gisteren sprak de heer Thorbecke eene redevoering uit, die uit drieërlei oogpunt merkwaardig was. Merkwaardig, omdat zij in korte stellingen zamenvatte al wat de meest idealistische theorie ooit geleerd had, om spoorwegen te doen zamen stellen .... *op papier*. Merkwaardig, omdat zoodanige theorie werd verkondigd door een, anders veelzins uitstekend Man, op het eigen oogenblik, dat de Nederlandsche Natie niet langer vraagt naar staathuishoudkundige lessen over *de wijze van aanleg* van spoorwegen, doch naar de *practische toepassing* daarvan. Merkwaardig, eindelijk, omdat aan deze schoonklinkende, maar inderdaad de Natie op nieuw voor vele jaren onbevredigd latende theorie, werd vastgeknoopt de aankondiging eener motie, die betrekking zou hebben *tot de rigting* der spoorwegen: eene motie, die men dacht dat in het helder hoofd van den heer Thorbecke nooit haar oorsprong zou hebben kunnen vinden.

Van welken aard zal die motie, of dat aangekondigde amendement zijn?

De redevoering van den heer Thorbecke wijst het op tweeërlei wijs aan.

Vooraf: de aantooning, zoo kort mogelijk, van 't geen de heer Thorbecke niet wil, en wel wil.

Hij wil *niet*: bevrediging van de verlangens van provincien en gemeenten. Eene schoone theorie; maar in de practijk? Worden niet de provinciale en locale verlangens, indien zij zich uitstrekken over de meerderheid der gewesten van het Land, evenzeer een *nationale wensch* in een Rijk, dat door de meerderheid wordt geregeerd, als het eene *nationale uitspraak* is, zoodra de meerderheid der Kamer zal hebben beslist?

Hij wil niet: Staatsspoorwegen. Waarom? Omdat de aandrang dan zóó groot zou zijn, dat ieder alles te gelijk zou verlangen, en dat men dan tot grooter net nog zou komen dan thans. Deze stelling wordt gestaafd door het voorbeeld van België, en wij zijn het met die stelling eens. De heer Thorbecke en zijne vrienden zullen dus de motie van den heer van Foreest moeten helpen verwerpen, die Staatsspoorwegen en een uitgebreid net in *ééns* wenscht te zien gedecreteerd.

Wat *wil* de heer Thorbecke? De aanleg van die lijnen alléén, waarvan de kosten van aanleg en exploitatie door de vracht van personen en goederen zullen kunnen gedekt worden. Voorzeker: eene schoone theorie, en gelukkig ware het voor de schatkist, indien in Nederland zoodanige lijnen waren aan te leggen; vooral indien de overtuiging van den heer Thorbecke kon overgaan in het hart der kapitalisten, die geroepen zullen worden, aan zoodanige spoorwegen deel te nemen. Nu is één van beiden waar. Of zoodanige spoorweg heeft de ondersteuning van den Staat noodig in den eersten tijd, òf hij heeft het niet.

Kan de heer Thorbecke nu aanwijzen, onder *die waarborgen* van uitvoering die hij immers verlangt, mannen, die aannemen, zoodanige hoofdlijnen aan te leggen *zonder eenige ondersteuning van den Staat?* Hij zou het geheele Vaderland aan zich verpligten; want *de theorie* is hier niet langer voldoende. Men heeft zich in Nederland reeds te lang daarmede te vrede gesteld. Het is niet langer de vraag: zal de Kamer beslissen, dat alléén lijnen *zullen* worden aangelegd, waarvan de opbrengst de kosten van aanleg en exploitatie zal dekken, want dan zou de Kamer geene spoorwegen schenken aan de Natie, *maar een zedeles*, waardoor hare belangen weinig zullen worden behartigd; waardoor de zaak der spoorwegen voor goed zal zijn uitgesteld.

Heeft zoodanige hoofdlijn evenwel de ondersteuning wel noodig van den Staat, subsidie of guarantie, om het even, of beiden: hoe zal de heer Thorbecke dan kans zien, *ooit zoodanige hoofdlijn door de Kamer te zien aangenomen!* Staatsspoorweg of gesubsidieerde lijn, steeds zal het geld moeten worden betaald uit 's Lands kas, en geldt dus niet ten volle het voorbeeld, door den heer Thorbecke zelf, in hetgeen geschied is in België, aangehaald? Is dan niet *practisch* ten volle waar, wat de heer van Twist den heer Thorbecke antwoordde: *„dat er niemand was, wie „ook, die zoodanig spoorwegplan door de Tweede Kamer „zou kunnen doen aannemen?"*

De theorie van den heer Thorbecke is dus: — geen Staatsspoorweg, geen bevrediging van hetgeen provincies en gemeenten verlangen, alleen *omdat* zij het verlangen, maar enkele hoofdlijnen, die de kosten van aanleg en exploitatie zullen kunnen dekken. Wij mogen veilig aannemen, dat de heer Thorbecke ook voor die lijnen ondersteuning van Staatswege verlangt; anders had de Kamer, volgens de Grondwet, er zich volstrekt niet meê te bemoeijen.

Nu zegt de heer Thorbecke: het *verlangen* van provincie en gemeenten heeft geene waarde hoegenaamd. Waarde heeft alleen *de grond* waarop dat verlangen steunt. Eene theorie, die onbetwistbaar waar is. Maar de *practijk!* Wie zal moeten *beslissen*, of de grond, waarop het verlangen steunt, *werkelijk waarde heeft?* Niemand anders — dan alweder de meerderheid der Kamer! En hoe zal men nu, in de practijk, de meerderheid der Kamer, door welken Minister dan ook, kunnen overhalen, om het verlangen van het ééne gewest van waarde te doen verklaren, en dat van anderen *niet?* Wat zal daarbij de individuele meening eener Regering vermogen? In de *practijk* dus, zal de aanleg eener hoofdlijn alweder moeten afhangen van de omstandigheid, dat de meerderheid beslissen moet dat het verlangen naar die lijn waarde heeft. Ware de Kamer zamengesteld uit wetgevers, die uit een vreemd Land kwamen, noch door belangen of sympathie aan bepaalde streken gebonden: of uit onmenschelijke menschen (om ons zoo uit te drukken), die zich, alleen met een mathematische rigting voor oogen, wegdachten èn provincie èn gemeente: die onderdeelen van het gemeenschappelijk Vaderland, ja dan misschien ware de vaststelling mogelijk van ééne hoofdlijn, waarbij, met afstand van alle rivaliteit en alle eigenbelang, een offerfeest *aan de theorie der school* werd gebragt!

De redevoering van den heer Thorbecke wijst dus aan dat de aangekondigde motie van *tweeërlei* aard kan zijn.

Of zij zal eene magistrale zedeles bevatten, en verklaren bijvb.: „De Kamer van oordeel zijnde, dat alleen „zoodanige hoofdlijnen moeten worden aangelegd (altijd „met ondersteuning van den Staat), waarvan de kosten van „aanleg en exploitatie door de opbrengst zullen kunnen „worden gedekt, enz." — Zal de Kamer zich op nieuw, de Natie ook, met eene *theorie* laten afschepen: eene theorie, waarvan de niet-toepasselijkheid zóó duidelijk in de discussien is gebleken, dat zelfs de steeds, uit het oogpunt van onzen finantiëlen toestand, zoo zwaar tillende heer Duymaer van Twist, heeft verklaard over zijne finantiële bezwaren te zullen heenstappen, omdat anders de daarstelling van spoorwegen *onmogelijk* zal worden gemaakt?

Of de motie, of het amendement zal moeten aanwijzen *de lijn zelve* die verlangd wordt, met opgave van de rigting. Dàn eerst zal het kunnen blijken, of de theorie van den heer Thorbecke kan opgaan, en toegepast worden in de practijk. Is die lijn werkelijk eene hoofdlijn, dat is geeft ze *minder* dan de voordragt der Regering, dan mag men omtrent den uitslag gerust zijn. Hoe tot overeenstemming te brengen hen, die nu reeds te weinige lijnen aantreffen; hen die het plan van Reerink, hen die het plan van Wolterbeek voorstaan, hen die de Regeringsvoordragt verdedigen, hen die Staatsspoorwegen verlangen.

Dat de Kamer de tegenwoordige discussien besluiten zal met eene „morale *sans* action", dat is noch te hopen noch te verwachten. Dat zij omtrent de vaststelling van slechts enkele lijnen homogeen zal zijn (enkele lijnen, waarbij dan in het stelsel van den heer Thorbecke, alleen gelet zal moeten worden op de *waarde*, die *hij* hecht aan het verlangen van provincien en gemeenten), is even onmogelijk, als het ooit in eenige Wetgevende Vergadering mogelijk geweest is voor de *minderheid der belangen* spoorwegen aan te leggen *ten koste van de meerderheid*.

Wij zien dus met vertrouwen den uitslag te gemoet van de poging, die de heer Thorbecke zal aanwenden. Wij zijn overtuigd, dat, waar rede en practische zin het rigtsnoer zijn der handelingen, die uitkomst zal aantoonen, dat de Tweede Kamer der Staten-Generaal oververzadigd is van theoriën en, op de nationale verlangens meer lettende dan de heer Thorbecke, spoorwegen niet *op het papier*, maar langs Nederlands bodem wil zien aangelegd.

Alleen dàn wanneer in de motie zou liggen, tegelijk *eene politieke bedoeling*, zou welligt eene meerderheid zijn bijeen te brengen; — maar wij verwerpen deze gedachte voor de eer van de Nederlandsche Vertegenwoordiging.

A.

Burgerlijke Stand.

ROTTERDAM den 12 November.

OVERLEDEN: A. J. Wilkens, d., 5 m. — J. H. Giel... man van J. C. P. Stroeken, 58 j. — W. Sundermeijer, ... van S. van Rooger, 70 j. — R. Abrahams, wed. ... Lavino, 77 j. — E. Höhle, vrouw van J. van Yp..., 28 j. — S. van Loon, wed. F. Maas, 69 j. — J. Kooken, man van M. Evers, 55 j. — J. Masthoff, 3 d. — A. M. T. Dugens, vrouw van W. J. van Berg..., 39 j. — P. van der Hoeven, vrouw van J. J. van der ..., 66 j. — M. Snikkers, d., 1 j. — J. van Maanen, ... van C. van Noordwijk, 62 j.

BEVALLEN: C. Verhoeven, geb. Gregouir, z. — M. Karmeisool, geb. Dubbeld, z. — J. Gerla, geb. Beij..., d. — C. Waardenburg, geb. van Neuren, z. — J. Nie..., geb. de Bruin, z. — M. C. Wijnen, geb. Schaap, d. — N. van den Bos, geb. van Katwijk, z. — A. W. Ro..., geb. Vermeulen, z. — J. Alinkhof, geb. Jaspers, d. — J. H. van Zwaan, geb. Blommekoper, z. — W. J. Brederode, geb. Hertogh, d. — P. F. M. Bube, geb. Corsten, d. — A. R. Baelde, geb. Delprat, d.

ONDERTROUWD: H. van Houten, jm., 26 j., met M. Hoevens, jd., 27 j. — C. van Dijk, jm., 30 j., met ... Scheffer, jd., 26 j. — W. van Sluys, wedr., 37 j., met K. E. Wijma, jd., 29 j. — J. Jools, jm., 24 j., met K. ... Leeuwen, jd., 23 j. — H. A. Heumans, jm., 35 j., ... C. van Leeuwen, jd., 25 j. — J. Goosens, jm., 31 j., met C. Wiertsema, jd., 23 j. — L. van Leeuwarden, jm., 34 j., met J. Clabbers, jd., 27 j. — P. C. van ... Kris, jm., 26 j., met M. Haaks, jd., 28 j. — N. Beugels, jm., 27 j., met G. Sauer, wed. H. Bax, 33 j. — D. van Veldhuizen, jm., 31 j., met J. C. van der Brugge, jd., 25 j. — H. H. Bras, jm., 24 j., met C. J. Peppel..., jd., 29 j. — S. van Buuren, wedr., 40 j., met C. ... Hartog, wed. B. A. Frenk, 39 j. — J. van Herwaarden, jm., 23 j., met E. Bennik, jd., 27 j.

Beurstijdingen.

ROTTERDAM den 12 November.

		l. k.	h. k.	gebl. k.
Nederl....	Werk. Schuld 4 pCt.	97½		
Spanje,..	Obl. 3 pCt. nu 1⅜ „	32⅜		
„	Binnenl.a6/m. 3 „	42 3/16	42⅜	42¼
„	Certif. Coupons „	4⅝	4 13/16	4⅝
Portugal,	Obl. 1856/7/9. 3 „	42	42 1/16	42
Rusland,	Obl. 1828/29..5 „	102¼		
„	bij Stiegl. 1854 5 „	90⅛	90⅜	90⅛
„	dito dito 1855 5 „	99¾		
Oostenr.,	Obl. in Metal. 2½ „	29⅛		
„	dito dito .... 5 „	54⅝		
„	dito Nat. Met. 5 „	58¼	58 11/16	58⅝
Venez.,..	Oblig. ....1½ „	14 3/16		

Oostenrijksche fondsen vervolgden heden hunne vooruitgaande beweging met levendigen omzet, overigens algemeen zeer vaste stemming.

Het Comité der Effectenhandelaren,
H. A. MARCELIS, Secretaris.

Laatste prijzen ten 3 ure: Spanje, Certif. Coupons 4⅝. Rusland, Obl. 1854, 5 pc., 90⅛. Oostenrijk, Oude Metalliek, 5 pc., 54⅛, 54⅜, 54⅛; dito Nationale, 5 pc., 58¼, 58⅜, 58¼.

AMSTERDAM den 12 November.

		l. k.	h. k.	gebl. k.
Nederl.,..	Werk. Schuld 2½ pCt.	63⅝	63¾	63 11/16
„	dito dito 3 „	75¾	75⅞	
„	dito dito 4 „	97⅜	97½	97½
„	Amort-Synd...3½ „	94⅝		
„	Handel-Maats. 4½ „	126		
„	O. I. Leening 4 „			
„	Leen. Holl. Sp. „			
„	Rijn-Spoorw...4½ „			
„	Maats. v. Weld. 4 „			
België,...	Cert. Rothsch. 2½ „			
Frankrijk,	Certificaten....3 „			
Spanje,..	Buitenlands...1⅜ „	32⅜	32 9/16	32½
„	dito 3 „	43¾	43⅞	
„	Binn. a ƒ 6000 3 „	42 5/16	42 7/16	42⅜
„	Amort. Schuld........	11	11 1/16	
„	Bew. v. Coup.........	4 11/16	4 13/16	
Portugal,	Oblig. ....3 pCt.	43⅜		
„	dito 1856/57..3 „	42 1/16	42⅛	
„	dito Uitgest...			
Rusland,	Obl. Hope en C. 5 „	103⅝	103¾	103¾
„	dito 1828/29..5 „	102		
„	Cert. 1831/33..5 „	85		
„	dito 1840......4 „	81¼		
„	dito Stieglitz..4 „			
„	dito d.° Nieuwe 5 „	89¾	89 15/16	89¾
„	dito d.° 1855 N. 5 „	99⅝	99⅞	99⅝
„	dito te Londen 4½ „			
„	dito v. Assign. 6 „			
„	Inschr. dito ...6 „			
Polen,....	Aand. 1835........ƒ	157¼	157½	157¼
„	Obligatien......4 pCt.	78¼	78½	
Pruissen,	Oblig. ....4½ „			
„	Aand. .... 3½ „			
Oostenr.,	Obl. Goll en C. 5 „			
„	dito dito 4 „			
„	dito Met. Oude 5 „	54	54 5/16	54 3/16
„	dito N. te Ams. 5 „	73¼	73⅜	73⅜
„	dito Nat. Met. 5 „	58	58 5/16	58 1/16
„	dito Metall.....2½ „	28¾	28 13/16	28 13/16
„	Wen. Ad. fl. 250 4 „			
Brazilië,	1824, £ 100, 5 „	99½		
Equador,	£ 100..........1 „	15		
Venez.....	Obligatien......3 „	27	27 1/16	
„	Uitgestelde....1½ „	14		
Grenada,	Obligatien......3½ „	14 13/16		
„	Uitgestelde	4⅞	4 15/16	
Mexico,.	Obligatien......3 „	21 1/16		
Illinois,	......................7 „	79¾		

Rusland, Spoorw. Actien, volgef., 5 pc., 219¾, 220. Weener Bank-Actien ƒ 847. Philad., bij Hope en Co., Lr. B, ƒ 100¼. Nieuwe Russen 63⅞.

Beleening 3 pc., Prolongatie 3½ pc., Disconto 3 pc.

Holl. fondsen waren iets aangenamer; van vreemde Russ. prijshoudend; Oostenr. bleven, na eene neiging tot prijsverbetering, nagenoeg als gisteren; Spaans. weder gunstig gestemd.

Laatste prijzen ten 5 ure: Holland, 2½ pc., 63 11/16. Spanje, 1⅜ pc., 32½; dito Binnenl. 3 pc., 42⅜. Oostenrijk, Metall., 5 pc., 54 3/16; id. Nat., 5 pc., 58⅛.

Handelsberigten.

ROTTERDAM den 12 November.

Overzigt der Week.

KOFFIJ. In dit artikel is niets belangrijks gepasseerd; de prijzen houden zich ferm en wordt weinig aangeboden. Slechts voor de consumptie werden kleine orders tot vorige prijzen uitgevoerd.

THEE iets kalmer, waardoor men, vooral Chinesche soorten, iets gemakkelijker zoude koopen. Van Java wordt zeer gering aangeboden.

SUIKER. Ruwe. Uit de hand werden deze week afgedaan 425 matt. Java ex Valparaiso a ƒ 37½; 2060 kranj. Java ex Twee Antonys a ƒ 36½ en 691 dito dito ex Triton a ƒ 34½. Overigens blijven de houders in afwachting der veiling op 16 dezer zeer ferm. Geraffineerd met weinig omgang.

RIJST. Uit de eerste hand zijn alleen de ca. 5700 b. per Argo a ƒ 6¾ tot ƒ 8½ verkocht; gepelde soorten bepaalden zich tot vorige prijzen, alleen de omzet voor de behoeften.

SPECERIJEN blijven nominaal op vorige prijzen.

TABAK. Gedurende deze week werden afgedaan 119 v. Maryland, en bij inschrijving 34 cer. Havanna. Aangevoerd werden per Leila van Baltimore voor hier 616 v. Maryland en 60 v. Virginie, de rest transito en voor Amsterdam. Aanstaanden donderdag komen alhier in veiling: 1222 p. Java TANJ; 1237 p. dito GG; 90 p. dito SVDP en 360 p. dito ABK. Ook zullen op dien dag dag nog 142 p. Java (hoofdmerk MTT) bij inschrijving aangeboden worden.

KATOEN. De omzettingen waren in de afgeloopen week van weinig belang; de berigten der hoofdmarkten wat stiller zijnde, mag zulks daaraan worden toegeschreven.

METALEN. Banca-Tin. De markt was zeer afwisselend gestemd, want nadat in het begin der week 1000 blokk. tot ƒ 79 en vervolgens 1200 blokk. tot ƒ 80 en voor kleine partijtjes zells iets hooger betaald werd, is daarna de stemming weder verflaauwd en had eene afdoening van 500 blokk. tot ƒ 79 plaats. Koper in een doen.

HUIDEN. Verkocht zijn: 1000 st. O. I Runder-, ex Admiraal van Kinsbergen, 260 st. dito dito, ex Julie, 460 dito dito, ex Lea Johanna.

VETWAREN met meerder vraag. Van Inlandsch en Belgisch Smeer zijn dezer dagen een paar partijtjes afgedaan beiden tot ƒ 33½. Van Palmolie zijn 6000 Ned. ℔ prima † a ƒ 26½ en 4000 Ned. ℔ prima a ƒ 27½ en ƒ 28 verkocht. Van Cocosolie zijn 5000 kilo prima Wit Cochin a ƒ 27½ afgedaan. Van Olijfolie zijn 15000 kil. gearriveerd, waarvoor ƒ 62 gevraagd wordt. Alle Traansoorten onveranderd in prijs.

HENNEP. In afwachting der veiling op 15 Nov. stil.

GRANEN. Tarwe: 162, 163 ℔ Jar. Bov. Ris. ƒ 290, ƒ 295. Rogge: 147 ℔ Oude Amerik. ƒ 190; 142 ℔ N. Archang. ƒ 180; 141 ℔ Petersb. ƒ 175.

SCHIEDAM den 12 November.

GRANEN. Verkocht: Rogge, 141 ℔ Habsal ƒ 197 3/m.; 146 ℔ G. Wittinne ƒ 196 6/w.; 143 ℔ Libau ƒ 192 3/m.

MOUTWIJN per Ned. Vat zonder fust	ƒ 13.50.
JENEVER, „ „ „ „ „	- 19.—.
Amst. proef, „ „ „ „ „	- 20.25.

alles zonder de belasting.

SPOELING, per Ketel 1.20

DELFT den 12 November.

KAAS. Heden zijn de prijzen geweest ƒ 12.50 a ƒ 18 per 100 Ned. ℔; aanvoer 38 stapels, wegende 9407 Ned. ℔.

AMSTERDAM den 12 November.

Overzigt der Week.

KOFFIJ bleef weder zeer stil; prijzen vast.

THEE voortdurend vast gestemd.

In Ruwe SUIKER vertoonde zich kooplust, zoo voor uitvoer als binnenslands; te Rotterdam werden verkocht: 2060 kranj. Java n.° 16½ tot ƒ 36½; 681 kranj. dito n.° 14¼ tot ƒ 34½, en alhier: 1057 kranj. dito 14¾ tot ƒ 35. Van Surin. werden ca. 200 v. omgezet tot ƒ 27 a ƒ 29½. Van Geraffin. zijn geene afdoeningen te melden; disp. partijen directe levering zijn niet te koop en zonder prijsverandering; tweede helft December-levering blijft aan de markt. Kandij zonder verandering en gaat vrij goed van de hand, in aanmerking van het gevorderde saizoen.

RIJST. Uit de eerste hand hadden geene afdoeningen plaats; de omzettingen in gepelde soorten waren van geene groote beteekenis.

In VRUCHTEN en SPECERIJEN is niets omgegaan.

TABAK. De prijzen blijven zich souteneren, vooral met betrekking tot de kleurige soorten. Deze week werden afgedaan: 82 v. ex Arnold Böninger, 42 v. ex Suzan Howell en 25 v. ex Duisburg. Gearriveerd zijn voor onze markt 85 v. Maryland per Leila. Van Java werd uit de hand verkocht 1467 p., hoofdmerk CUBA, tegen 11 dezer in veiling aangeslagen. De afloop der veilingen op 11 dezer was als volgt: 167 p., hoofdmerk AFH, verk. van 22½ tot 125½ c., in doorsnêe 53 c.; 225/m. 2a sup. 1857 Manilla Sigaren verkocht van ƒ 23½ tot ƒ 25; 730 in 103 p., hoofdmerk DMVO; 5 kav. verkocht van 27 tot 37 c.; 24 kav. opgehouden van 28½ tot 47½ c. De voorraad bestaat uit: 1774 v. Maryland, 100 v. Kentucky, 187 v. Steelen, 55 cer. St. Domingo en 12,434 p. Java.

KATOEN ruim prijshoudend met geretireerde verkoopers; de handel bepaalde zich tot circa 150 b. meerendeels Noord-Amerikaansche.

TIN. Banca. De omzet bepaalde zich bij partijen tot ƒ 78, ƒ 79 en ƒ 80; thans kan men weder tot ƒ 79 koopen.

INDIGO. Bij zeer vaste stemming bepaalde de handel zich echter tot kleinigheden voor de behoefte.

COCHENILLE niets in gepasseerd.

VERWHOUTEN. Van St. Domingo Campêche werden eenige partijen tot vorige prijzen voor uitvoer genomen. Geelhout met eenigen handel voor uitvoer.

QUERCITRON. Prima Philadelphia en Philadelphia genre geheel opgeruimd. Van grof gemalen Baltimore zijn 400 b. aan de markt.

HARST. Op levering iets gemakkelijker te koopen; in loco is tot vorige prijzen niets te vinden.

MEEKRAP goed gevraagd tot vorige prijzen; daar eigenaars echter hooger houden, was de omzet niet zeer belangrijk.

TRAAN en VISCH onveranderd.

STERKE DRANKEN. Jenever zonder verandering. Behalve de reeds vermelde 25 legg. Arak per Franklin en 53/2 legg. Brandy en 36/2 legg. Rum per Oost-India Packet van Soerabaija is er niets omgegaan.

TABAK. Op 24 dezer zullen bij inschrijving worden aangeboden: 973 p. Java hoofdmerk TEMAYANG, en op 25 dezer 1998 p. dito, hoofdmerk NICOT.

ROGGE. Heden verkocht: 128 ℔ Pruiss. ƒ 212; 118 ℔ N. Archangel ƒ 180 bij partij; 117 ℔ Jar. Petersb. ƒ 175 bij partij. Tegen Maandag a.s. in veiling aangeslagen ca. 18 last 120 ℔ gebroeide Odessa.

MIDDELBURG den 10 November.

GRANEN enz. De aanvoeren blijven bij voortduring zeer klein en daar er voor Tarwe, Rogge, Gerst, Erwten en Boonen goede vraag bestond, zoo zijn die aan ruim vorige weekprijzen gekocht. Jarige Zeeuwsche Tarwe niet ter veil. Puike Nieuwe Zeeuwsche ƒ 8.50 a ƒ 8.25, mindere ƒ 8 a ƒ 7.75 naar deugd. Puike Jarige Walchersche ƒ 9.25, bij kleine partijtjes tot ƒ 9.50 betaald. Puike Zeeuwsche Rogge ƒ 6.75. Wintergerst: voor de beste die ter veil was, is ƒ 6.30 betaald, mindere ƒ 6, geringe ƒ 5.50 de mud, dito Zomer ƒ 6, mindere ƒ 5.80. Walchersche Witte Boonen veel gevraagd, aan ƒ 9.25, ƒ 9.30 en ƒ 9.40 waren er grage koopers; dito Bruine Boonen zeer weinig ter veil en aan ƒ 10 gekocht. Walchersche Paardenboonen hadden aan ƒ 6.80 en ƒ 7 grage koopers; eene partij puike Walchersche, van den zolder ter veil, is ook aan ƒ 7 gekocht. Walchersche Groene Erwten zeer begeerd, men kocht de beste en goed kokende aan ƒ 9.25 a ƒ 9.40 de mud. Groote in puike soort niet ter veil, voor gewone soort is ƒ 11.50 betaald. Zeeuwsche Erwten zijn aan ƒ 9 en dito Zeeuwsche Paardenboonen ƒ 6.75 de mud gekocht. Koolzaad werd op ƒ 10.50 en ƒ 11 de mud gehouden. Raapolie ƒ 35.75, Patentolie ƒ 38 en Lijnolie ƒ 34.75 per vat op 6 weken, op kontant ƒ 1 per vat lager. Harde Lijnkoeken ƒ 8.50 per 104 stuks.

GRONINGEN den 11 November.

GRANEN, ZADEN, enz. De aanvoer was heden zeer onbelangrijk en de vraag over het geheel genomen ook niet bijzonder levendig. Tarwe bij den aanvang minder gevraagd maar tot 10 c. verlaging ging de nieuwe toch weer goed van de hand, 127 a 130 ℔ N. Oml. roode ƒ 8, ƒ 8.20 a ƒ 8.40, ƒ 8.60. Rogge ruim prijshoudend; bij partij is 123 ℔ jarige Pruissische voor Oost-Friesland gedaan tot ƒ 6.70. Boekweit tot 10 c. verlaging genoegzaam opgeruimd, 113 a 116 ℔ Zwarte Zand ƒ 4.80 a ƒ 5.20. Gerst zeer weinig ter veil en tot 5 c. verlaging nog moeijelijk te plaatsen. 99 ℔ Winter ƒ 5.85. Dikke Haver weinig ter veil en prijshoudend, Witte en Zwarte Voer wel zoo aangenaam. Paardenboonen en Gort als voren. Koolzaad bijna niet in omgegaan, voor een knap Oldammer partij is ƒ 10.90 te vergeefs geboden. Raapolie ƒ 32.50 a ƒ 32.75. Lijnolie ƒ 30. Raapkoeken ƒ 66 a ƒ 68. Lijnkoeken ƒ 10.50 a ƒ 11.

LONDEN den 10 November.

SUIKER. W. Ind. soorten zijn gezocht en bedongen hoogere prijzen. Omzet 1180 v. Uit de hand zijn afgedaan 3000 b. Madras tot 28/6 a 29/6 en 1600 k. Havana n.° 11 tot 26/. Geraffineerd prijshoudend, br. lumps 48/6 a 49/. — RUM flaauw en lager, 50 a 60 pijp. Demerara vonden nemers tot 2/2 a 2/3. — KOFFIJ. Plant. Ceylon vast, 300 b. natif Ceylon bedongen 53/. — THEE flaauw, ord. Congo nominaal 1/3½ a 1/4. — RIJST stil en zonder handel. — KATOEN eveneens. — SALPETER vast, 650 b. Bengaal bedongen 39/ a 39/6. — METALEN. Schotsch IJzer vast 51/6. 150 bl. Tin bedongen 130/. 50 t. Zink £ 20.15 a 21.17/6 en 50 dito dito £ 20.15. — OLIEN. Lijn- vast 27/ a 27/3, Hull 27/. Andere soorten vast. Terpentijn- stil 35/. — TALK. Men noteert: PYC disp. 58/, Oct./Dec. 58/3, December 58/, Jan./Maart 57/6.

LONDEN den 11 November.

SUIKER. In veiling zijn verkocht ca. 300 v. Barbados tot 34/ a 41/; 2495 b. Mauritius tot 27/ a 32/; 550 b. Bengaal tot 36/6 a 37/6; 220 b. dito tot 38/6 a 39/6; 150 b. tot 42/6 a 43/; 2329 b. Madras tot 38/ a 50/ en 1169 b. dito tot 29/6 a 30/6. — KOFFIJ. 202 b. Bahia bedongen 46/ a 46/6. — Van CACAO zijn verkocht 218 b. Bahia tot 44/ a 48/; 92 b. Trinidad tot 68/ a 68/6 en 24 b. Grenada tot 55/6 a 58/6. — RIJST. Omzet 1450 b. Bengaal tot 8/6 a 9/; 1000 b. Maulmain tot 7/8. — WOL. De laatste veilingen zijn gisteren begonnen, die in het geheel 37,594 b. beloopen. Er was veel kooplust en de prijzen liepen ½ a 1 d. hooger. — COCHENILLE. 377 b. bedongen 3/ a 3/8. — TALK. PYC disp. 58/6. — OLIEN. Lijn- 27/3, bruine Raap- 36/, blanke 39/6 a 40/. — HENNEP. St. Petersb. Rein- 27/9 a 28/.

GRAANMARKT. Binnenl. Tarwe prijshoudend met goeden handel. Buitenl. over het algemeen hooger. Meel vast. Gerst onveranderd. Boonen iets hooger. Erwten vaster. Haver hooger. Zaden vast.

Van den 7 tot den 10 dezer werden aangevoerd 1730 q. binnenl. en 610 q. buitenl. Tarwe; 1270 q. binnenl. en 1760 q. buitenl. Gerst; 940 q. binnenl. en 6330 q. buitenl. Haver; 620 z. binnenl. en 500 v. buitenl. Meel.

ANTWERPEN den 11 November.

GRANEN. De markt is levendig met vaste prijzen roode Tarwe ƒ 12¼ a ⅜. Inl. Rogge ƒ 8. Odessa zeilende ƒ 7⅛ a ƒ 7 5/16. — SUIKER. Van Geraffineerde zijn weder 100/m. kil. Crushed verkocht. — TABAK. Omzet dezer week 120 v. Kentucky, 25 v. Virginie. — WOL. De omzet dezer week was van weinig belang maar de prijzen blijven vast; de afdoeningen bepaalden zich voornamelijk tot eenige partijtjes Buenos-Ayres en Valparaiso. — Van OLIJFOLIE vonden 12 f. Messina nemers.

HAVRE den 9 November.

KATOEN. De handel is niet zeer geanimeerd, van disp. zijn 700 b. verkocht en op levering 1000 a 1200 b. — KOFFIJ is meer gevraagd. Omzet 222 b. Haïti tot fr. 68 a 68½ en 440 b. Rio tot fr. 71. — SUIKER. 42 v. Antilles bedongen fr. 58. — Van HUIDEN zijn verkocht 494 gez. Montevideo tot fr. 83 en 797 dito Rio-Janeiro tot fr. 68½. — POTASCH. Voor 51 f. Amerik. betaalde men fr. 41½. — RIJST. Carolina schaarsch en gevraagd, voor 50 tiersj. betaalde men op levering fr. 31. — OLIEN. 2000 kil. Palm- bedongen fr. 59½ en 3000 kil. Cocos- fr. 64. — VERWHOUT. Men meldt ons den verkoop van 20 t. Campêchehout tot fr. 5½ en 10 t. Geelhout tot fr. 11½.

HAMBURG den 11 November.

KOFFIJ onveranderd. — ZINK stil. — RAAPOLIE per November 23¾, per Mei 24⅜. — GRANEN. Tarwe in loco sedert ll. woensdag 2 a 3 m. hooger; 132/133 ℔ Rostocker en Pommersche per Voorjaar op 114 m. b. gehouden. Rogge in loco zeer vast; Oostzeesche per Voorjaar op 74 m. gehouden.

Scheepstijdingen.

Brouwersh. (OZO-ZO)
12 nov. Niets gepasseerd.

Hellevoet. (O.) *Aang.*
12 nov. *Elise Marie*, Géflot, Duinkerken
Alberdina Tjetskina, v. d. Bos, Tromsoe
Susanna, Cooper, Newc.
Annabella, Clark, dito
Ranger (st.), Londen (moet wegens oponthoud in het Kanaal, boven om gaan.)
de Maas, Post, Bilbao
Mississippi, Allen, Baltimore
Carl August, Tornquist, Stockholm
Loopuyt, v. d. Hidde, Londen

Vertrokken.
Alert (st.), Hull
Vereeniging, v. Noord, Gibraltar
Admiral Windham, Allcock, Guernsey
Medea, Lourens, Batavia
Stella Maris, Leeflang, Samarang
Albion, Norman, Newc.
Rose, Stephens, dito
Elizabeth, Jones, Noorw.
Christiane Sophie, Bjonness, Frederikst.
Sirène, Louet, Rouaan
Freiherrn Otto von Manteuffel, Boneke, avont.

Zeilklaar.
Jason, Lammerts van Bueren, Batavia
Benin, Grafthuis, Padang

Er zit een vischhoeker, schipper A. Versteeg, hoog en droog bij Scheelhoek; heeft assistentie bij zich.

Brielle *Aangek.*
12 nov. *Prins v. Oranje* (st.), Duinkerken
Levant (st.), Hamburg
Elbe (st.), dito

Vertrokken.
Holyrood (st.), Leith
Therese (st.), Grangem.
Seagull (st.), Hull
Cologne (st.), Londen
Elizabeth, Beverley, Newcastle
Fairy, Ford, dito
Meglee, Brown, dito
Agenoria, Shaw, dito
Lady, Fair, Seaham
Alcyon, Moizan, St. Nazaire

(Z. Z. O. — Z. O.)

Maassluis (O.) *Aang.*
12 nov. *Handelmaatschappij*, v. Rossen, Noordzee
Goede Verwachting, Visser, dito

Amsterdam *Vertr.*
11 nov. *Morgenster*, Drent, Livorno

Texel (Z. Z. W.) *Aang.*
10 nov. *Catharina*, Waterborg, Londen
Plantagenet, Flemming, Sunderland
Maria Catharina, Kievit, St. Petersburg
Meinkiena, Oldenburger, Frederikstad
11 *Sophie*, Andrews, Galatz (l. v. Penzance)
Reyna, de Jonge, Galatz n. Groningen (als bijlegger, met verlies van zeilen en meer andere schade.)
Angelita, Galaska, Alicante
Magnet (st.), Londen
Froukina Hillechina, Forma, dito
Tranby, Absby, Newc.
Elven, Tholy, Sunderl.
Hawk, Sinclair, dito
Burg. Huidekoper (st.), Hull
Queen Adelaide, Croxon, Ipswich
Fox, King, Yarmouth
12 *Maria Veronica*, Mulder, Batavia
Lammina Elisabeth, Gerdes, dito

Vertrokken.
11 Zr. Ms. korvet *Juno*, kapit. Sloos, Batavia (gesleept tot in het Eng. kanaal door het stoomschip *Cycloop*.)
Twee Gebroeders, v. Kempema, Londen
Elisabeth, Jörgensen, Charlestown
Dieuwerdina, de Jonge, Dundee
Lars Möller, Fischer, Newcastle
Catrine, Bannister, dito
Hope, Sizer, dito
Mary Young, Pearson, d.°
Dewdrop, Farrow, Sunderland
Mathew, Wilson, dito
Seraphina, Morgan, dito
Alma, Moore, dito
Amanda, Abbs, dito
Sultana, Allay, dito
Mazeppa, Ray, dito
Vrouw Martha, Bol, Yarmouth
Sophia Maria, Berg, Frederikstad
Gustav. Smidt, dito
Solon, Larsen, Tonsberg
12 *Prins Hendrik*, Verloop, Swansea en Batavia

Vlie *Aangek.*
9 nov. *Catharina*, Zeegers, Fahrsund

Terschelling *Aang.*
9 nov. *Alberdina*, Olthof, Newcastle
Emanuel, Larsen, Amst. n. Kopenhagen (is wegens storm in de haven geankerd.)

Vlissingen *Vertr.*
10 nov. *Mercator*, Dievoort, Valparaiso
Jesus Maria y José, Erezuma, Havanna
Adelheid, Heinrich, Genua

—o—

Batavia *Aangekomen*
7 sept. *Koerier*, Rotgans, Samarang
11 *Dolfijn*, Brandligt, Sumanap (vertr. 12 naar de Wijnkoopsbaai)
16 *Amsterdam*, Herderschee, Pasoeroewan
17 *Willem Kr. der Ned.*, Zetteler, dito
18 *IJssel*, Maarschalk, Onrust
19 *Zeenymph*, Witsen Elias, Soerabaija
21 *Padang*, Zwart, Singap.

Vertrokken.
8 *Kaap Hoorn*, Dik, Samar.
10 *Samarang*, Swarts, Soerabaija
Homer, Padang
13 *Neêrlands Koningin*, Geerling, Onrust
Argo, Scherpbier, dito
15 *Johannes Christiaan*, v. H. Obelt, Onrust
16 *Prins Veldmaarschalk*, Immink, Soerabaija
18 *Maria Magdalena*, Willenbrink, dito
Maria Agnes, ten Brink, dito
20 *Agatha & Maria*, van Zijp, dito
21 *L. A. Tjerk Hiddes*, Parma, Tagal

Samarang *Aangek.*
6 sept. *Alblasserdam*, 't Hoen, Macassar

Soerabaija *Aangek.*
1 sept. *Nieuw-Lekkerland*, Hoffman, Rotterdam

Vertrokken.
7 *Stad Schiedam*, Wulp, Sumanap

Pasoeroewan *Aang.*
25 aug. *Twee Cornelissen*, Kreije, Batavia
5 sept. *Eersteling*, Armstrong, dito

Vertrokken.
3 *St. Jean*, Gillette, Frankrijk

Pekalongan *Aangek.*
4 sept. *van Galen*, Smit, Tagal

Tjilatjap *Aangek.*
8 sept. *Minister van Hall*, de Haas, Soerabaija
China, Luttenberg, dito

Singapore *Aangek.*
29 sep. *Hendr.-Ido-Ambacht*, Bijl, Sunderland

Vertrokken.
27 *Mentor*, Duinker, Batavia
28 *Sourabaija*, de Boer, dito

In lading.
6 oct. *Maria Diederika*, v. Marion, Londen

Macao *Aangek.*
28 aug. *Jacoba*, Schaap, Whampoa
.. sept. *Anna Helena*, Don, Hong Kong

Vertrokken.
1 sept. *Economist*, Olivier, Singapore

Shanghai *Aangek.*
17 sept. *Amicitia*, Gaaff, Amoy

—o—

Alexandria (E.) *Aang.*
28 oct. *Klei Oldambt*, Smit, Newcastle

Gibraltar *Uitgekl.*
1 nov. *Lucia Hendrika*, Dekker, Corfu
3 *Californië*, v. d. Valk, Malta

Bordeaux *Aang.*
10 nov. *Wilmina*, Baas, Libourne

Paimboeuf *Vertr.*
5 nov. *Ida*, Wolkammer, Rotterdam
Bellamy, v. Driesten, d.°

Nantes *Vertr.*
8 nov. *Grietina Hillechina*, Sprik, Hamburg

Queenstown *Vertr.*
9 nov. *Margaretha*, Boerhave, Drogheda

Limerick *Vertr.*
9 nov. *Wubbo & Willem*, Bontekoe, Cardiff

Troon *Vertrokken*
9 nov. *Catharina Cornelia*, Astuling, Malaga

Liverpool *Aangek.*
10 nov. *Jantje Nanninga*, Meihuizen, Alexandr.

Vertrokken
Emily, Woods, Dordt

Cardiff *Vertr.*
9 nov. *Geertje Dijkstra*, Fenenga, Fiume
Stientje Roemeling, Bruins, Fernambuck
Vrede, van Rijn, Malta
Marianne, Vlas, Rott.

Bristol *Vertr.*
10 nov. *Aluda*, Dallinga, Cardiff

Bij **Dungeness** *Aang.*
10 nov. *Noordhorn*, v. Leeuwen, New-York n. Rott. (v. Ned. loods voorzien)

Newhaven *Aangek.*
9 nov. *Marco*, Richardson, Rotterdam
Active, Gentry, dito

Londen *Uitgekl.*
10 nov. *Grietje Weemhoff*, Pott, avontuur

In lading.
Anne Willem, Bakker, Monte-Video en B.-A.

Gravesend *Aang.*
11 nov. *Harmonie*, Tunteler, Rio-Grande
Elise, Dokkum
Vriesland, Workum
Geertje, v. d. Borg, Galatz

Goole *Vertrokken*
9 nov. *Domina*, Vuursteen, Kopenhagen

Lowestoffe *Binneng.*
9 nov. *Bilboa*, Elder, Shields n. Schiedam

Newcastle *Uitgekl.*
10 nov. *Adolf Eduard*, Teensma, Delfshaven
Magnet, Dodds, Rott.
Dankbaarheid, Stasse, Dordrecht
Expeditive, Buttez, dito

Ostende *Aangek.*
11 nov. *Maasnymph*, Kuipers, Zwarte Zee

Antwerpen *Vertr.*
11 nov. *Juff. Esse Mensinga*, Bragt, Genua

Hamburg *Aangek.*
10 nov. *Melbourne*, Jessen, Batavia

Vertrokken.
Groot Zeewijk, Homan, Buenos-Ayres
Snip, Strijbos, Monte-Video en dito

Cuxhaven *Vertr.*
11 nov. *Eendragt*, Folders, Amsterdam
Jonge Paul (st.), dito

Bremerhav. *Vertr.*
10 nov. *Vrouw Elisabeth*, Top, Friedrichstadt
Minerva, Muller, Amst.
Annechina, Emmelkamp, Rotterdam

Dantzig *Aangek.*
9 nov. *Eersteling*, Coerkamp, Kroonstad

Pillau *Aang.*
8 nov. *Barbara Jonker*, Oltmans, Clackmannan

Gothenburg *Aangek.*
7 nov. *Albertina*, Zwaal, Lond. n. Wennerholm

Christiania *Aangek.*
6 nov. *Christina Jacoba*, de Groot, Amst.
Etta, Freesemann, dito

Arendal *Binnengel.*
(tot 1 nov.) *Alida*, Peper, Rostock n. Grangem.
Philipp, Mencke, ... n. de Maas

Kopenhagen *Gepass.*
10 nov. *Eendragt*, Kamminga, Newc. n. Stettin
Weldaad, Voogd, Bergen n. Koningsb.

Elseneur *Aangek.*
10 nov. *Doethea Christina*, Poelman, Newcastle naar Dantzig

Fredrikshavn *Binnengeloopen.*
6 nov. *Gezina*, Krook, Londen n. Memel

Holtenau *Aangek.*
10 nov. *Johann Theodor*, Fulfs, Aalborg n. Rott.

—o—

Amsterdam 12 nov. Kapit. Kolk, voerende het schip *Gratitude*, v. St. Petersburg alhier in het Oosterdok aangekomen, rapporteert den 9 dezer in het val van Urk gepraaid te hebben het schip *Nijverheid*, kapit. Kemper, van hier n. Genua, met onklaar spil, en voornemens zijnde herwaarts terug te keeren.

— Het schip *Reyna*, kap. de Jonge, van Galatz naar Groningen, in Texel binnengeloopen, heeft verhitte lading en zware schade aan tuigage.

Vlissingen 11 nov. Het Nederl. galjootschip *Eensgezindheid*, kapitein Holstein, met steenkolen van Newcastle naar Harlingen, is lek alhier binnengeloopen. — De Fransche schoener *Deux Frères* heeft een aanvang gemaakt met het lossen der lading. — De Ned. bark *H. Liduina* is op de haven gekomen en wordt in 's Rijks dok gehaald.

—o—

11 nov. De wind te **Falmouth** en te **Deal** Z. O.

—o—

Rivierberigt.

Rotterdam. Hoog water 13 nov.: 1ste getijde 5 ure 10 min.; 2de get. 5 ure 34 min.; — 14 oct.: 1ste get. 5 ure 56 min.; 2de get. 6 ure 20 min.

Arnhem. Waterhoogte 11 nov. 2.10 el.

Keulen. Rijnhoogte 11 nov. 9 v. 2 d. Rijnl.

Cargalijsten.

Rotterdam.

BALTIMORE, Leila, Chs. Haynes. — 64 v. Tabak en 200 z. Schors, Gebr. Nottebohm; 17,568 stuks Duigen en 50 v. Tabak, Kreglinger en Co.; 5 v. dito, Minderop en Zn.; 12 v. dito, Hudig en Blokhuyzen; 270 v. dito Mees en Moens; 120 v. dito, Hoffmann, Dorrepaal en Co. 45 v. dito, W. A. Fuchs en Co.; 75 v. dito, Gebr. van Rossem en Co.; 20 v. dito, van Overzee en Co.; 6 v. dito, P. J. Beijer en Zn.; 4 v. dito, van Beek en Jurjans; 18 v. dito L. Hoijack en Co.; 75 v. dito, W. Beckeringh; 75 v. Mee en 30 v. Spek, H. van Rijckevorsel; 20 v., 50 v., 62 v. en 8 v. Tabak, Order; 50 v. dito, Order voor Amsterdam.

CARDIFF, Zwaantje Elisabeth, R. P. Jager. — 6024 stav en 60 boss. IJzer, E. S. de Jonge.

CARDIFF, Balmoral, D. Lovius. — 2773 pl. en 16 boss. Plaatijzer, E. S. de Jonge.

HULL, Seahorse, T. Sadler. — 512 boss. IJzer en 45 boss. Staal, E. S. de Jonge.

HULL, Alert, J. Cross. — 1292 stav. en 44 boss IJzer, E. S. de Jonge.

GRANGEMOUTH, Therese, A. Bruce. — 150 t. Gietijzer, E. S. de Jonge.

Amsterdam.

BATAVIA, Electra, Wegman. — 10,490 b. Rijst 179 kr. Suiker, 180 legg. Arak, 500 k. Jap. Was e 6100 boss. Bindrotting, van Eeghen en Co.; 93 k. Indigo 120 k. Gom, Cramerus en Co.; 23 k. Indigo, Luden e van Geuns; 247 k. Koopm., H. G. T. Crone; 25 k. Indigo Order; 275 kr. Suiker en 820 Buffelhuiden, Order t Rotterdam.

ALICANTE, Angelika, Galatka. — 100 p. Wijn, transito 250 p. Matten en 74 p. Spart, Order.

BREMEN, Vrouw Mettina, Scholten. — 7300 stuk Verwhout, C. Steenweg; 7200 Duigen, Order.

PETERSBURG, Gratitude, Kolk. — 100 v. Potasch Wed. J. d'Arripe; 50 v. dito, H. en D. Rahusen; 196 dito, Order.

KONINGSBERGEN, Urania (st.) — 2542 sch. Tarwe 1412½ sch. Rogge, 1130 sch., 373 z. Lijnzaad en 610 Erwten, Order.

STOHR, Bruderliebe, Bunger. — 502 t. Raapzaad A. en F. Haerten.

Advertentien.

25jarige Echtvereeniging van
JEREMIAS VAN GRONDELLE
en
JOHANNA DOLFINA VOGELZANG.
Rotterdam 12 *November* 1859.

Bevallen van eene DOCHTER Vrouwe *A. R. BAELDE*, geb. DELPRAT.
Rotterdam 11 *November* 1859.

Bevallen van een ZOON *C. VAN HATTEM* — **Hoos.**
Rotterdam 12 *November* 1859.
Algemeene kennisgeving.

Heden overleed, tot onze diepe droefheid, ons geliefd jongste Dochtertje ARNOLDINA JOHANNA, slechts $2\frac{1}{2}$ jaar oud.

Rotterdam 10 *November* 1859.
H. T. WILKENS.
G. C. WILKENS,
DEN BANDT.

Eenige, algemeene kennisgeving.

Koninklijke Nederlandsche YACHT-CLUB

EERSTE LEZING over **Letterkunde** (*met DAMES*) op **Maandag 14 November 1859**, des avonds ten 8 ure, in het Vereenigings-Gebouw.
Spreker: de Heer Dr. **A. PIERSON.**
De Entrée is bepaald op **25 Cents** de Persoon, behalve voor de LEDEN dezer Vereeniging, die ***Vrijen Toegang*** hebben.
De Raad.
JOOST VAN VOLLENHOVEN, *Vice-President.*
J. HAVELAAR, *Secretaris.*

Het KANTOOR van den
Notaris NIERSTRASZ
is gevestigd aan de
Zuidblaak, wijk 2, n°. 6.

A. SWETS,
te WERKENDAM,
wordt verzocht te komen **afrekenen** bij ***J. M. DE MAN***, *Schied. Dijk*, wijk 3, n.° 462; wachtte zich anders voor verdere gevolgen.
NB. Persoonlijk aan hemzelven te schrijven helpt niet.

De RIDDER
ANTOINE RAGAZZONI

is alhier aangekomen en voornemens te dezer Stede eenige **openbare Séances** te geven, verschillende **Chronische Zieken** te behandelen en een **Cursus** te houden betrekkelijk zijne **Magnetische Waarnemingen.**
Adres: Hotel KOOLEN, Plein, n.° 364, te Rotterdam.

Al diegenen welke iets te vorderen hebben van, verschuldigd zijn aan of Papieren en Bescheiden onder zich hebben behoorende tot de **Nalatenschap** van wijlen den Heer **HENDRIK BEUNDERMAN**, in leven laatst *Particulier*, gewoond hebbende aan den Hoogen Zeedijk, buiten de voormalige Oostpoort te Rotterdam, en aldaar overleden den 25 October 1859, gelieven daarvan ten spoedigste **Opgaaf, Betaling** en **Afgifte** te doen ten Kantore van de Notarissen *DALEN en LAMBERT*, aan de Zuidblaak te Rotterdam.

STOOMBOOTDIENST
TUSSCHEN
ROTTERDAM en BERGEN,
via HULL.

Het Stoomschip **ANNA**, Kapit. **J. B. Altona**, vertrekt van hier naar BERGEN (*via Hull*) DINGSDAG 15 dezer.
Adres bij *D. BURGER & ZOON.*

SCREW STEAM SHIPPING COMPANY
(INCORPORATED BY ROYAL CHARTER)
Wekelijksche Dienst
TUSSCHEN
ROTTERDAM EN LONDEN,
voor Goederen en Vee.

Het Engelsch Schroefstoomschip **EARL OF AUCKLAND**, Kapitein **William W. Appleton**, vertrekt DINGSDAG AVOND 15 NOVEMBER.
Adres bij de Agenten GEORGE LEVINGSTON en J. A. HOUWENS, te Rotterdam, en W. H. CAREY & SON, 34 Mark Lane, Londen.

STOOMBOOTVAART
OP
SCHOTLAND,
voor PASSAGIERS en GOEDEREN.
Naar LEITH

het Stoomschip **IVANHOE**, Kapitein **John Cairns**, vertrekt ZATURDAG 19 NOVEMBER, des morgens vroeg.
Adres bij *GEORGE LEVINGSTON* en *J. A. HOUWENS*, Agenten te Rotterdam, en bij *DONALD R. MACGREGOR*, Agent te Leith.

STOOMBOOTVAART
TUSSCHEN
ROTTERDAM. HULL. GOOLE.
Voor PASSAGIERS en GOEDEREN.

Het Stoomschip **NORFOLK**, Kapitein J. LEETHAM, vertrekt van ROTTERDAM ***iederen Woensdag morgen***, en van HULL en GOOLE ***iederen Zondag morgen.***
Ligplaats einde Leuvehaven, oostzijde.
Adres: *HUDIG & PIETERS*, Agenten te Rotterdam, Boompjes, 1—108.

SNELVAART
TUSSCHEN
ROTTERDAM EN ANTWERPEN,
VOOR PASSAGIERS EN GOEDEREN,
met de STOOMBOOTEN
TELEGRAAF III & IV,
BEHOORENDE TOT DE SNELSTVARENDE VAN EUROPA.

Deze nieuw expresselijk voor den Vervoer van Passagiers gebouwde Stoombooten, hebben schoon gemeubileerde Kajuiten, waarbij een Dames-Salon met Piano en een Paviljoen, hetwelk afgehuurd kan worden.

NOVEMBER 1859.

Van ROTTERDAM.		U. M.	**Van ANTWERPEN.**		U. M.
17 Donderdag	's nachts 16 17	12.—	15 Dingsdag	's nachts 14 15	2.—
19 Zaturdag	's morgens	2.30	18 Vrijdag	's morgens	5.—
23 Woensdag	„	6.30	21 Maandag	„	8.30
26 Zaturdag	„	9.—	24 Donderdag	„	11.—

Te ZIJPE wordt voor Zierikzee en Brouwershaven op de heen- en terugreis aangelegd; aldaar staat eene zeer goed ingerigte Diligence gereed, die **van Zijpe naar Zierikzee**, na aankomst **der Stoombooten**, vertrekt en **van Zierikzee naar Zijpe** in correspondentie op de Stoombooten rijdt.

PASSAGIERS-VRACHTEN.

Eerste Plaats, Paviljoen, ***f* 4.50.** Tweede Plaats, 1e Salon, ***f* 2.50**, Heen en Terug ***f* 4.**—
Derde Plaats, 2e Salon, ***f* 1.50.** Heen en Terug ***f* 2.50.** — **Passagiers-Bagage vrij.**
Kinderen beneden de 10 jaren **halve Vracht.**

Hollandsch-Belgische Stoomboot-Onderneming.
GOEDERENDIENST

tusschen AMSTERDAM, ROTTERDAM, DORDRECHT, ANTWERPEN en BRUSSEL, met de Stoomschepen **„de Stad Rotterdam"** en **„de Stad Brussel"**. Vertrek van ROTTERDAM **wekelijks.**
ROTTERDAM, Boompjes, wijk 1, n.° 21, **VERWEY & Co.**, *Cargadoors-Expediteurs.*

De ZALF en PILLEN van HOLLOWAY
zijn een onfeilbaar Middel ter genezing van uit Klierziekte voortkomende Zweren.

De oudste Zoon van ANTOON BARNET, te Batavia, leed verschrikkelijk aan Klierverzweringen; zijne Ouders raadpleegden onderscheiden Geneesheeren, doch zijne Ziekte nam hand over hand toe. Eene Zuster van BARNET, die door de **Zalf** en **Pillen** van **Holloway** van een ziek Been genezen was, nam het Kind onder hare bescherming, zeggende te willen beproeven of een paar weken verblijf bij haar hem misschien mogten helpen. Zoodra het Kind zich aan haar huis bevond deed zij hem de **Zalf** en **Pillen** van **Holloway** gebruiken, welke al spoedig zijnen toestand verbeterden en na ruim twee maanden tijds hem geheel deden herstellen. Zoo groot is de deugdzaamheid en zoo krachtig de werking van dit Geneesmiddel. Alle soort van Huidziekte wordt daardoor genezen.

Zijn op *franco* aanvrage a contant te bekomen bij den Heer **P. J. H. GILTAY**, Depôthouder te **Dordrecht**; aan het Hoofd-Depôt bij den Heer **J. STRAATMAN**, te **'s Hertogenbosch**; alsmede in *Holloway's Etablissement* te **Londen**, 244, Strand, en te **New-York**, 80, Maiden-Lane.

DOOR HET VERMEERDERD DEBIET ZIJN DE OP NIEUW VERMINDERDE PRIJZEN NU DE VOLGENDE:
DOOSJES PILLEN van *f* 0.80, *f* 1.85, *f* 3.00, *f* 6.75, *f* 13.50, *f* 20.50.
POTJES ZALF „ - 0.80, - 1.85, - 3.00, - 7.05, - 13.85, - 20.95.

UITVERKOOP
van
LINNEN-, TAFEL- EN WITTE GOEDEREN,
Magazijn: Korte Hoofdsteeg, 10-2.

Door Verandering van Affaire zullen de voorhanden **GOEDEREN** verre beneden **Fabrieks-Prijzen** geheel worden opgeruimd; diegenen welke hiervan dus willen profiteren, komen vóór of uiterlijk einde dezer maand, zich deze gelegenheid ten nutte maken.

Linnens, in alle soorten en breedten.
Damasten en Drill Tafel-Goederen (stellen van 6 tot 36 personen).
Linnen, Half-Linnen, Katoenen, Drill en Oogjes-Handdoeken.
Linnen, Katoenen en Batisten Zakdoeken.
Geborduurde Goederen, als:
Dames-Rokken, Mouwen, Kragen, Zakdoeken en Strooken.
Geborduurde en Piqué Bedden-Dekens, Koord- en Piqué-Rokken.
Gordijnen in alle soorten en breedten.
Geweven Borstrokken en Broeken.
Over-, Onder- en Flanellen Hemden.
Grijze en Witte Dames- en Kinder-Crinolines.

De Makelaars F. N. & W. H. MONTAUBAN VAN SWIJNDREGT, te Rotterdam, zullen, als last hebbende van hunne Meesters, op den **15** November 1859, des middags ten 12 ure, in de Zaal op de Scheepmakershaven, wijk 1, n.°499, publiek Verkoopen:

G	**59**	Bonden	.... ***Venetiaansche***	**HENNEP.**
P C	**96**	„	***dito***	
S C	**93**	„	***dito***	
S	**18**	„	***dito***	
T	**77**	„	***dito***	
G	**5**	„	gehekeld ***dito***	
C C	**22**	„	dito ***dito***	
C A	**2**	„	.... ***Ancona***	
C A A	**15**	„	***dito***	

en **2** Balen ***Napels*** **VLAS.**

En zulks bij Kavelingen zoo als nader bij Notitie zal worden aangewezen.

Openbare Vrijwillige
VERKOOPING,

door de Notarissen *VAN DER HOEVEN en LORIÉ*, residerende te Rotterdam, als last hebbende van hunnen Principaal, op Woensdag 16 November 1859, 's namiddags 5 ure, in het Notarishuis aldaar, van:

N.° 1. Een **HUIS, TUIN** en **ERVE**, staande en gelegen aan het aangenaamste gedeelte van den Schiedamschen Singel te Rotterdam, wijk 15, n.° 632, Kadaster sectie A, ns. 2360 en 2363, beide gedeeltelijk; groot 1 Roede 27 Ellen.

Ns. 2 a 4. Drie Percelen **BOUWGROND**, met TUINGROND daarachter, elk ter diepte van ruim 40 Ellen en ter breedte van omstreeks 7 Ellen, gelegen als voren, nevens elkander, nabij de Laurierlaan, wijk 15, n.° 634, belend ten oosten Perceel 1 en ten westen den Verkooper, te zamen bekend bij het Kadaster sectie A, n.° 2360 a 2364 gedeeltelijk, groot 7 Roeden 15 Ellen.

Verhuurd tot en te aanvaarden met 1 Mei 1860.

De Opstallen van 2 a 4 zullen voor Verkoopers rekening worden gesloopt.

De Veiling zal geschieden in 4 Percelen, zoo als die op het terrein zullen zijn afgebakend volgens voorhanden Plattegrondteekening, — en de Verkoop eerst Perceelsgewijze, daarna in combinatien en in massa.

Te bezigtigen twee dagen vóór en op den dag der Veiling, van 10 tot 4 ure, mits voorzien van een Toegangbiljet, verkrijgbaar ten Kantore van voornoemde Notarissen *VAN DER HOEVEN en LORIÉ*, Beursplein, n.° 3, alwaar nadere informatien zijn te bekomen en de Plattegrondteekening in tijds ter inzage zal liggen.

OPENBARE VERKOOPING. 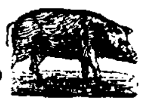

A. J. VAN DER POEST CLEMENT, Notaris te Poortugaal, zal op Vrijdag den 18 November 1859, des voormiddags ten 10 ure, ten Sterfhuize van **Frans van Sprielt**, aan den Slotschendijk, onder Poortugaal, op dag Verkoopen:

2 KALFKOEIJEN.
173 uitmuntende SCHAPEN.
15 zeer Vette DITO.
1 Vet VARKEN.
2 HERDERSHONDEN.

Eene groote Partij HOOI en STROO en hetgeen verder ter Verkoop zal worden aangeboden.
Onkosten contant en Borgen stellen.
Nader onderrigt te bekomen bij genoemden Notaris.

Openbare Vrijwillige
VERKOOPING.

De Notarissen *DALEN en LAMBERT*, residerende te Rotterdam, als last hebbende van hunne Principalen, zijn van meening om op Woensdag den 30 November 1859, des namiddags ten 5 ure, in het Locaal der Publieke Verkoopingen, aan de Gelderschekade te Rotterdam, in het openbaar te Veilen en te Verkoopen:

N.° 1. Een extra hecht, sterk, weldoortimmerd **PAND** en **ERVE**, bestaande in net ingerigt BENEDEN- en BOVENHUIS, van alle Gemakken voorzien, waaronder ook behoort uitmuntend **Welwater**, staande en gelegen aan de westzijde van de Eerste Lombardstraat, nabij het Leydscheveer te Rotterdam, achter met een Vlot uitkomende aan de Rotte, wijk 8, n.° 142, Kadaster sectie K, n.° 455.

Belast met eene Recognitie, groot *f* 2 's jaars, ten behoeve de stad Rotterdam, voor het Vlot.
Grondbelasting 1859 *f* 84.07.
Verhuurd: het Benedenhuis tot 1 Mei 1861 en 2 jaren in optie voor *f* 375 en het Bovenhuis tot 1 Mei 1862 voor *f* 450 's jaars, te zamen alzoo *f* 825 's jaars.

N.° 2. Een hecht, sterk, goed betimmerd en alleraangenaamst gesitueerd **HUIS**, met **TUIN** en **ERVE**, staande en gelegen in het Boschje, aan den Goudschen Singel, op den hoek der Boschlaan te Rotterdam, met een Uitgang in de Boschlaan, wijk 13, n.° 994, Kadaster sectie D, n.° 1892.

Grondbelasting 1859 *f* 32.08.
Verhuurd tot den 1 Mei 1860 voor *f* 400 's jaars.

De te veilen Panden zullen kunnen worden bezigtigd twee dagen vóór en op den dag der Veiling, van des voormiddags ten 10 tot des namiddags ten 2 ure, mits men voorzien zij van een Permissiebillet, door een der voornoemde Notarissen afgegeven, te wier Kantore, aan de Zuidblaak te Rotterdam, inmiddels nadere informatien zijn te bekomen.

Van Zwaamen's en Thompson's
ROTTERDAMSCHE EN ENKHUIZER
ALMANAKKEN voor 1860,
in verschillende Formaten en Prijzen,
bij den Uitgever
E. DE BONT, Firma **de Erve Mulders**, Steiger, over de Koornbeurs, 8—8, te Rotterdam, en verder bij alle Boekhandelaars te bekomen.

De **Sterrekundige Berekeningen** en **Watergetijden** in dezen van oudsher gerenommeerden **Volks-Almanak** worden steeds geleverd door de Heeren P. J. KAISER, *Math. et Phil. Nat. Cand.*, en E. M. BEIMA, *Math. Mag. Phil. Nat. Doctor en Conservator aan 's Rijks Museum van Natuurlijke Historie te Leyden*, terwijl het **Mengelwerk** weder is zamengesteld onder Redactie van onzen verdienstelijken Stadgenoot den Heer L. VAN DEN BROEK, van wiens hand er zich eene uitmuntende serie Dichtstukjes in bevindt.

Ook is door den Ondergeteekende weder uitgegeven en verkrijgbaar gesteld:

KANTOOR-ALMANAK,
in 4° formaat, doorschoten met wit Papier, 50 Cents.
Portefeuille of Zakkalender,
10 Cents.
En den zoo gerenommeerden
DAMES ZAK-ALMANAK,
(zoogenaamd *Kostertje*), doorschoten met wit Papier, gebonden in bruin Marokijn met Goudsnede. 30 Cents.
Rotterdam, *November* 1859.
De Uitgever,
E. DE BONT, Firma **de Erve Mulders**, Steiger, over de Koornbeurs, 8—8.

NIEUWE SCHOUWBURG,
op de Kruiskade.
KONINKLIJKE HOLLANDSCHE TOONEELISTEN,
Directie: ***BREEDÉ & VALOIS.***
ZONDAG den 13 NOVEMBER.
Eene Tweede en Vóórlaatste Voorstelling van de 3 Dwergen,
JEAN PICCOLO, JEAN PETIT en KISS JÔZSI:
BRUDER LIEDERLICH
oder ein X für ein U.
Schwank in 1 Act. Hierauf:
Ein gebildeter Hausknecht,
Posse mit Gesang in 1 Act. — Zum Schluss:
Verwirrte Annoncen,
oder so bezahlt man seine Schulden,
Komische scène mit Gesang. Tusschenbeide:
PAS NOBLE en PAS DE DEUX,
door den Heer en Mad. *Zinck.*
Aanvang ten *Acht* ure.

MAANDAG den 14 NOVEMBER:
Derde en zeker laatste Voorstelling der Dwergen.
Der Doppelganger von Kyritz,
Posse mit Gesang in 1 Act. Hierauf: Intermezzo, 1, *Jeanne, Jeannette, Jeannetton*; Chansonnette, vorgetragen von Hrn. JEAN PICCOLO; 2, *Richard der Dritte*, Komische scène mit Gesang, vorgetragen von Hrn. KISS JÔZSI; 3, *Friseurs letztes Stündlein*, solo-scène, vorgetragen von Hrn. JEAN PETIT.
Diesen folgt:
Heimann Levi auf den Alm,
Komische scène mit Gesang. Tot slot:
De Twee Jageressen,
Nieuw Komisch Ballet in 1 Bedrijf, gearrangeerd door den Heer *Zinck.*
Aanvang ten *half zeven* ure.

VERTREK der SPOORTREINEN.
Hollandsche Spoorweg.

Van Rott. naar Amsterdam: 7.30, 11.40, 3.30, 6.30.
„ „ alleen n. 's Hage: 9.45 's morg. en 9.35 's av.
„ Amst. naar Rotterdam: 8.30, 11.30, 4.30, 7.30.
„ 's Hage alleen n. Rott.: 8.30. 's morg. en 3.40 's midd.

Spoorweg Antwerpen-Rotterdam.

Van Rott. naar Antwerpen en Breda: 10.15, 3.—.
„ Dordrecht naar Rotterdam: .... 10.40, 3.20.
„ Breda naar Antwerpen en Rott.: 6.50, 12.35.
alleen naar Antwerpen en Moerdijk: 5.20.
„ Antwerpen naar Breda en Rott.: 7.45, 12.20.
alleen naar Breda en Moerdijk: 5.25.

Rhijn-Spoorweg.

Rott.n.Utr.,Amst.,Arnh.: 7.—, 10.—, 12.15, 1.30, 5.15, 7.15
Amst.n.Utr.,Rott.,Arnh.: 7.20, 10.35, 12.30, 2.30, 6.—, 7.45
Arnh.n.Utr.,Amst.,Rott.: 6.30, 9.45, 11.35, 12.30, 6.50,—
Utr.n.Rott.6.30.— Utr.n.Amst. 6.45, beide behalve Zondag.

Gedrukt en uitgegeven bij
G. en C. A. van Reyn.
te Rotterdam.

BIJBLAD,

behoorende tot de

ROTTERDAMSCHE COURANT

VAN

ZONDAG en MAANDAG

13 en 14 November 1859, N°. 271.

STATEN-GENERAAL.

Tweede Kamer.

BERAADSLAGINGEN over het Wetsontwerp betrekkelijk de SPOORWEGEN.

Zitting van Vrijdag 11 November.

(VERVOLG.)

De heer *Duymaer van Twist* vroeg het woord om enkel de finantiële wijze van het ontwerp in beschouwing te nemen. Wanneer zoo groote offers gevraagd werden voor den aanleg van spoorwegen, dan moest de vraag rijzen: zijn de spoorwegen eene eerste behoefte der Natie, in dien zin dat de Staat mag en moet suppleeren dat geen, wat de exploitatie ongedekt laat. Men zeide doorgaans dat spoorwegen waren een goedkoop middel van vervoer. Spreker meende dat het integendeel was een duur middel van vervoer. De offers die thans gevraagd werden, leverden daarvan het bewijs. Wilde hij de vraag beantwoorden, door hem op den voorgrond gesteld, in dien strengen zin als de voorgaande spreker had gedaan, namelijk dat een spoorweg alleen dan moet worden aangelegd wanneer de vracht van goederen en personen de kosten van aanleg en exploitatie dekt, dan geloofde de spreker dat wij nog vele jaren aan den aanleg van spoorwegen niet kunnen denken. Met een enkel woord slechts wenschte de spreker de gronden op te geven van zijn gevoelen, dat hem leidde tot de erkenning dat er behoefte was tot den aanleg van spoorwegen. Wij hebben daaraan behoefte, als men lette op al wat om ons heen in Europa was tot stand gebragt met grootere offers dan thans gevraagd werden. Tegen dien stroom kon men niet opzeilen. Gingen wij niet mede, dan zouden wij niet langer de plaats kunnen bekleeden die wij in de wereldhandel vervullen. Wij hadden spoorwegen noodig, niet alleen om te behouden wat wij hebben, maar ook als centraal punt van ontwikkeling, zoowel uit een materieel als intellectueel oogpunt. Die spoorwegen waren ook noodig omdat het gevoel van de behoefte daaraan bij de Natie algemeen is. Het is eene nationale wensch en een nationaal verlangen. Zelden heeft de publieke opinie met zooveel kracht en met zooveel aandrang zich verklaard als thans in ons Vaderland geschied. Maar vraagt men moet men die publieke opinie dan volgen? Ja, als men erkent dat de zaak goed is. Neen, als men de zaak afkeurt; neen, als men met overdrijving te werk gaat en datgene eischt wat de krachten der Natie te boven zou gaan. Op deze gronden erkende hij de behoefte aan spoorwegen en nu was zijne tweede stelling deze: dat het vast staat in den tegenwoordigen toestand waarin wij verkeeren, dat van spoorwegen geene sprake kan zijn, zonder zeer groote offers van wege den Staat. Dat is een geconstateerd feit. Concessie of Staatsspoorweg, de offers waren even groot. Zijne meening omtrent Staatsspoorwegen was zelfs aanmerkelijk gewijzigd. Hij had nooit gedacht dat in subsidien en guarantie zoo groote offers zouden worden geëischt. Hij was er over verbaasd en na de gevoerde discussiën begon hij bijna te twijfelen of nu wel 4½ pct. genoeg was. Ware dit het geval, dan gewis zouden spoorwegen voor rekening van den Staat minder bezwarend zijn.

Was er behoefte aan zoo vele spoorwegen en in die rigting als thans wordt voorgesteld? De redenaar wilde over de rigtingen nu niet spreken, omdat hij van den heer Thorbecke had vernomen dat de gelegenheid daartoe nader zou worden gegeven, maar hij wilde met betrekking tot de vraag van de hoeveelheid en de rigting der spoorwegen alleen dit zeggen: dat men niet moest vergeten, dat wanneer rigtingen ter sprake kwamen, het spreekwoord van toepassing zou zijn: „zoo veel hoofden zoo veel zinnen." Hij geloofde niet dat iemand, wie ook, een spoorwegnet of eene spoorweglijn kon ontwerpen die aan allen zou voldoen. Eene tweede opmerking was deze: hij geloofde vooral niet dat er eenig spoorwegplan in deze Vergadering kon worden voorgesteld, dat kans heeft door de meerderheid te worden goedgekeurd, dat in die mate in omvang zou verschillen van het Regeringsontwerp, dat er uit een finantiëel oogpunt behoefte zou bestaan aan een nieuw plan, dat alsdan zou kunnen worden aangenomen.

Nu kwam de spreker tot de vraag: kan Nederland zooveel lasten op zich nemen met het oog op zijne finantiële krachten? Hij sprak niet van het subsidie, want deze was bijna geheel in kas. De voorname last die drukken zou was de guarantie. Hij geloofde ook dat een voorzigtig financier er op rekenen moest dat die guarantie over eene reeks van jaren zou moeten worden betaald. Het kon voordeeliger gaan, maar de betaling moest men zich voorstellen. Spreker had bij eene vorige gelegenheid herinnerd onzen finantiëlen toestand in het algemeen; hij zou dat niet herhalen. Hij had die herinnering destijds gedaan, van wege het geroep over den gunstigen toestand onzer finantiën. Ook nu, even als toen, constateerde hij, dat onze gewone uitgaven niet werden gedekt door onze gewone inkomsten en dat daartoe nog altijd 13 millioen door de O. I. baten moesten verstrekt worden. Deze toestand was sedert niet veranderd; er was ook geene meerdere zekerheid verkregen dat de productie zou vooruitgaan, dat de prijzen der koloniale producten zich zouden blijven handhaven. Het was dus niet tegen te spreken dat deze voordragt het Land kon brengen in groote finantiële moeijelijkheden, maar nu moest hij tot zijn hoofdbetoog terugkeeren. Wanneer het waar is dat spoorwegen zijn eene nationale behoefte; als het waar is dat die behoefte niet anders kon worden vervuld dan met groote opofferingen uit de schatkist; als het waar is dat wij niet kunnen verwachten eenig net van spoorwegen in omvang en bruikbaarheid zoo goed of beter als het voorgedragene tegen mindere kosten, dan, zeide de spreker, dan zijn wij genoodzaakt de kansen te beloopen, en als die behoefte bestaat dan is het gevaar nog grooter om aan die behoefte niet te voldoen, dan de gevaren die ons bij het voldoen aan die behoefte zouden kunnen bedreigen.

De spreker had nog een anderen grond. Wat zou er gebeuren indien men geene spoorwegen aanlegde? De heer van Hall had betoogd dat het doel van ons streven zijn moest geheel onafhankelijk van de Oost-Indische baten te worden. Dit doel echter zou men niet bereiken. Had men daartoe onzen gunstigen toestand in de laatste jaren gebruikt? Neen. Men had belastingen afgeschaft, want, zeide men, bij den overvloed der schatkist mogt de Natie niet langer zoo zware lasten dragen. Wanneer de spoorwegen niet tusschenbeide waren getreden, dan ware waarschijnlijk ook nu reeds de belasting op de brandstoffen afgeschaft geweest, en als dat eenmaal ware geschied, wie weet hoe spoedig men zich dan bezig had gehouden met de afschaffing van den accijns op het geslagt, daar men in het onzekere verkeert, aan welke dier twee belastingen de voorkeur moest worden gegeven. De spreker geloofde, dat, nu het doel om onafhankelijk te worden van de Oost-Indische baten, niet bereikt werd, de Natie oneindig meer gebaat zou worden door den aanleg van spoorwegen dan door de afschaffing van belastingen. Wel zeide men, dat afgeschafte belastingen des noods op nieuw konden worden ingevoerd; hij geloofde echter dat dit gemakkelijker gezegd dan te doen ware. Intusschen behoefde men niet geheel af te zien van eene doelmatige herziening van ons belastingstelsel, want hij achtte deze mogelijk, zonder dat daarvan eene groote vermindering van inkomsten het gevolg behoefde te zijn. Indien men daarenboven voortging, zooveel de omstandigheden het gedoogden, met amortiseren, opdat eenig aequivalent gegeven werde voor de meerdere lasten ten gevolge der guarantie, en indien men overwoog dat de gewone inkomsten, ofschoon dan ook niet in zoo groote mate zouden vermeerderen door de meerdere ontwikkeling van handel en nijverheid ten gevolge van den aanleg van spoorwegen, dan geloofde de spreker dat de kansen, die men beliep, in menig opzigt minder bedenkelijk zouden worden. Ten slotte overwoog de spreker de vraag: of de finantien van den Staat minder bezwaard zouden worden, indien men een ander stelsel aannam? Dat eene enkele lijn, van Staatswege aangelegd, of eenige lijnen in staat zouden zijn om de Kamer en de Natie te bevredigen, omdat die Natie in haren aandrang niet zou kunnen weerhouden door het betoog dat men niet verder kon gaan dan de finantiële kracht op dit oogenblik toeliet. Ondernam men de spoorwegen van Staatswege dan zou de aandrang van verschillende zijden zoo groot zijn, dat men meer moest doen dan mogelijk was; men zou het werk niet, naar gelang van omstandigheden, kunnen staken; men zou tot elken prijs het net moeten voltooijen.

De spreker kwam dan ook tot de volgende conclusie: „ik heb niet gesproken over de beginselen der wet; „ik heb ze buiten spel gelaten. Ik heb alleen gesproken over de finantiële questie. Ik ben van „oordeel dat de finantiële bezwaren tegen het voorstel „niet zijn gering te achten, maar ook dat die bezwaren alléén voor mij geen grond opleveren om „mijne stem aan het voorgedragen spoorwegnet te „weigeren."

Wegens het vergevorderde uur wordt de Vergadering daarop gescheiden tot den volgenden ochtend.

Zitting van Zaturdag 12 November.

In deze zitting is ingekomen een wetsontwerp, houdende bepalingen op den doortogt en het vervoer van landverhuizers.

Daarna is voortgezet de algemeene beraadslaging over het wetsontwerp over de spoorwegen.

De heer *Meylink* verklaarde dat de tegen het wetsontwerp ingebragte bedenkingen hem in zijne overtuiging omtrent de aannemelijkheid van het wetsontwerp niet geschokt hadden. De algemeene strekking van den tegenstand, om deze aangelegenheid te gebruiken als een middel van aanval tegen het Ministerie, door sommige leden, voorstanders der wet, de concessionarissen en de kapitalisten, kon zijne goedkeuring niet wegdragen. Niet minder was hij gestemd tegen het denkbeeld van den aanleg van Staatsspoorwegen, reeds uit het schriftelijk overleg gebleken bij de Kamer geen ingang gevonden te hebben, of van spoorwegen bij aanbesteding, evenzeer als tegen het gevoelen dat de rigting der lijnen en de voorgestelde uitgangspunten verkeerd gekozen zouden zijn, daar de autoriteiten, welke als de beste beoordeelaars der belangen van die provinciën, in dezen door sommigen waren geoordeeld te zijn benadeeld door de gedane voordragt, tevreden waren. Het doel der tegenstanders om alles tot hiertoe als ongedaan te doen beschouwen moest hij afkeuren, omdat bij eene verwerping de spanning in den Lande niet zou verminderen en de gevoelde behoefte niet bevredigd, noch het uitzigt geopend zou worden tot aanvulling van datgene in het plan, hetwelk daarin nu naar veler gevoelen mogt ontbreken. Twijfel bestond bij hem of een ander ontwerp, in den geest van het Amsterdamsch-Utrechtsch comité, kans van slagen zou hebben, hetgeen hij aantoonde door eene vergelijking der daarbij en in het voorstel der Regering voorgedragen stamlijnen en rivierovergangen. Evenmin zou dit het geval zijn met andere plannen, in den loop der beraadslagingen, gelijk hij opgaf, door sommige redenaars aangegeven, daar deze als individuele beschouwingen moesten beschouwd worden. De voorstellingen omtrent de benadeeling der belangen van sommige streken, voor het oogenblik niet met spoorwegen begiftigd, kwamen hem hoogst overdreven voor, daar die oorden geholpen werden door de uitmuntende bestaande waterwegen. Eveneens deed hij uitkomen dat de tegenstanders het onderling niet eens waren omtrent de vraag, welk het hoofddoel bij den aanleg van spoorwegen moest zijn, en uit dien hoofde in hunne meeningen omtrent de rigtingen der lijnen van elkander verschilden. Bij die verscheidenheid van gevoelens zou het wel niet mogelijk zijn van die zijde een ontwerp te bekomen dat aller toestemming zou erlangen. De bewering omtrent de stelselloosheid in deze zaak, door de Regering naar enkeler meening aan den dag gelegd, keurde hij af door verwijzing naar de mededeelingen van het vroeger gebeurde, opgenomen in de gewisselde stukken en redevoeringen van voorstanders der wet. De Regering had zijns inziens hierbij zich aan aangenomen beginsels vastgehouden, vooral blijkbaar met betrekking tot het punt der overbruggingen, waarbij men steeds op deugdelijk aangevoerde gronden, steunende op weldoordachte adviezen van mannen van het vak en nog niet voldoende wederlegd, de beide overgangen aangeprezen en de enkele bij Culenborg of in de nabijheid afgeraden had. Hetzelfde was het geval omtrent de vraag der al of niet wenschelijkheid der vaststelling van een centraal punt, waarin de Regering zijns inziens den goeden weg had ingeslagen ten einde niet in het nadeel, elders dienaangaande ondervonden, te vervallen. Gaarne had hij een voorstel tot daarstelling van lijnen van Harlingen naar Meppel van Groningen naar Leer, van Zwolle naar Utrecht, van Amsterdam naar den Helder en van 's Bosch naar Helmond gezien, en op het tot stand brengen daarvan meende hij te moeten aandringen. Verdere wegen, gelijk van de zijde van Amsterdam verlangd werd, achtte hij onnoodig. De aanneming der wet verklaarde hij hoogst wenschelijk te zijn, zoo wegens de houding van den tegenstand, als uit overweging van de bijzonderheden dat de havens door deze voorstellen met het buitenland voldoende in betrekking waren gesteld, het binnenlandsch verkeer genoegzaam bevorderen, 's Lands verdediging verzekerd en door twee rivierovergangen de weg voor de minst mogelijke gevaren geopend was. Wat de finantiële zijde der zaak betrof, in de uitgave voor deze zaak zag hij geene verkwisting, terwijl, naar hij oordeelde, bij de aanneming der wet, op de gestelde voorwaarden het benoodigde geld wel zou gevonden worden. De spreker eindigde met de verklaring, dat hij dan ook gerustelijk *voor* deze voordragt zal stemmen, en *tegen* eene motie waarvan reeds is gewaagd, niet alleen omdat het beginsel van behandeling van overeenkomsten bij de Wetgevende Magt zich uitdrukkelijk daartegen verzet, maar ook om verdaging door een zijdelingschen aanval te voorkomen. De Regering moge de Kamer in de schriftuur wijselijk hebben geraadpleegd, om in onderling overleg te treden; maar noch deze, noch eene andere Regering kan eene regeling der lijnen bij de wet doen plaats hebben, zonder hare regten prijs te geven en verwarring in het geheele Staatsbestuur te doen ontstaan. Dit kan geen enkel gewezen, tegenwoordig of toekomstig Minister in Nederland gedoogen, veelmin kan en mag hij daartoe medewerken.

De heer *Dirks* vroeg het woord op grond dat zijne vroegere rede in de maand julij uitgesproken, betrekkelijk de spoorwegen, zoowel door de Regering als door sommige leden scheen misduid te zijn geworden. Men had hem ten onregte op grond van die rede beschouwd als een bestrijder van de concessie Sloet-Reuchlin. In genoemde rede had hij drie bezwaren opgenoemd. Het eerste was dat men van de gemeenten drukkende bijdragen had verlangd; dat bezwaar was thans opgeheven. Het tweede bezwaar was dat men niet te gelijkertijd de concessien voor Noorder- en Zuiderlijn in behandeling had genomen. Ook dit bezwaar was vervallen, ofschoon hij erkennen wilde, dat hij liever elke concessie afzonderlijk in beraadslaging had zien gebragt. Zijn derde bezwaar had gegolden de zonderlinge rigting van de Noorderlijn, doch hij had er bijgevoegd dat hij die rigting beschouwde als een fragment van een goed geheel en dat hij haar zou moeten afkeuren, indien zij *altijd* zoo bleef. Dit bezwaar bestond nog, maar hij moest tweeërlei doen opmerken. Vooreerst dat hij van de concessionarissen had vernomen, dat deze reeds de concessie hadden aangevraagd voor de lijn van Leeuwarden naar Meppel. Hij en andere leden hadden dit punt in de sectien ter sprake gebragt, doch tot zijne verwondering was het in het verslag niet opgenomen geworden; hij vroeg derhalve de Regering inlichting daaromtrent. In de tweede plaats was in Hannover reeds vastgesteld de uitvoering van de lijn tot aan de grenzen, en zoo doende zou de aansluiting van Groningen met de Hannoversche grenzen gemakkelijk zijn tot stand te brengen. Ook het derde bezwaar scheen den spreker dus toe vrij voldoende te zijn opgeheven. Na, ter wederlegging van het daartoe betrekkelijk aangevoerde, het belang van den handel van Leeuwarden en Harlingen te hebben ontwikkeld, betoogde de spreker dat hij ook geene finantiële bezwaren had tegen de wet en wel omdat hij reeds in 1856 had aangetoond dat, nu men aanzienlijke sommen geamortiseerd en onderscheidene belastingen afgeschaft had, behoorde in te treden eene periode tot ontwikkeling der nijverheid. Indien men de wet afstemde dan zou men ook hier zien wat men in Frankrijk had gezien, nl. dat (gelijk de spreker aantoonde door een citaat uit de *Revue des deux Mondes*), dáár de strijd der partijen de zaak der spoorwegen van zitting tot zitting had doen verschuiven, dat ten gevolge daarvan men steeds tot een veel grooter net heeft moeten komen, dat eindelijk een net voorgesteld zijnde, verworpen werd, maar viel door eene politieke coalitie. Spreker stelde zich boven plaatselijk belang, en indien in de Kamer eene politieke coalitie bestond, hij zou zich onthouden daaraan deel te nemen. Hij meende derhalve zijne mede-afgevaardigden in Friesland te moeten toeroepen: „denkt om de kan en zijn deksel," gij zoudt anders te laat u berouwen. Hij eindigde met de volgende *morale en action*: Een ruiter ging ten strijde; in de hoef van zijn ros was een nagel los; de ruiter telde dat niet; de strijd begon, maar het ros verloor zijn ijzer; het paard struikelde en de ruiter viel, om niet weder op te staan.

De heer *Kingma* had onoverkomelijke bezwaren tegen de wetsvoordragt, die hoofdzakelijk de rigting van de Noorderlijn betroffen; bezwaren die reeds zoo dikwerf zijn ontwikkeld, dat we niet noodig achten die nog eens te herhalen. Voor de verbinding van de noordelijke provincien met het zuiden achtte hij bovendien eene rivier-overgang meer in het midden des Lands wenschelijk, zoo ook de aansluiting van het Nieuwe Diep aan Amsterdam. De achterstelling die vooral Harlingen te beurt viel, bij de aansluiting met Hannover en met Rheine, was voor den spreker een onoverkomelijk bezwaar om aan de wet zijne goedkeurende stem te geven.

De heer *Gevers Deynoot*, voor slechts weinige dagen uit Noord-Amerika teruggekomen, schetste aan de Vergadering den gewigtigen invloed op ontwikkeling en vooruitgang dien de spoorwegen in de Vereenigde Staten overal als met een tooverslag hadden tot stand gebragt: spoorwegen die allen door de krachtsinspanning van de particuliere industrie waren ontstaan. Dáár had hij gezien wat de ondernemingsgeest vermag, maar ook wat nog aan onze Natie ontbrak. Spoorwegen liepen ook daar langs de oevers van de voortreffelijkste rivieren, zoodat de tegenwerping niet gold dat wij in ons Land, van rivieren doorsneden, geene spoorwegen zouden behoeven. Hij had nu meer dan ooit nog de overtuiging erlangd dat spoorwegen voor ons waarlijk onmisbaar waren; en ook nu herhaalde hij zijne vroegere verklaring, dat hij iederen dag betreurde, die aan ijdele beraadslagingen werd besteed zonder dat de hand aan het werk geslagen werd. Daarom had hij met groot leedwezen den tegenstand ontmoet, dien de tegenwoordige wetsvoordragt had ondervonden. Hoe zou het mogelijk zijn, vroeg de spreker, bij een onderwerp als het tegenwoordige alle zienswijzen te bevredigen van eene vergadering van 72 leden? Onmogelijk kon het ieder naar zijn genoegen worden gemaakt. Men kon voorzeker rigtingen bestrijden, en over verschillende stelsels twisten; over het een en ander was veel voor en veel tegen te zeggen, doch inmiddels handelde men niet en ging kostbare tijd verloren. Hij mogt niet aannemen dat hier eigenbelang in het spel was, dat hier invloed van kiezers of plaatselijk belang gold; hij nam aan dat de bestrijders der wet meenden betere voorwaarden, betere voorstellen te kunnen bedingen, maar hij moest aan het Fransche spreekwoord herinneren: *le mieux est l'ennemi du bien*, en hij geloofde dat men behoorde te waken op deze klip niet te stranden. Hij zou stemmen voor de Regeringsvoordragt, niet omdat ze onverbeterlijk was, maar omdat hij spoorwegen wilde. Kon men in de wet nog verbeteringen aanbrengen, hij zou gaarne helpen die tot stand te brengen. Ook hij geloofde dat het beter geweest ware te beginnen met groote lijnen, ten einde de hoofdzetels van onzen handel met het buitenland te verbinden, doch nu de Regering een ander stelsel had gevolgd, behoorde men niet te verwerpen wat men thans krijgen kon. In theorie kon men elk stelsel bestrijden; de eisch des tijds was evenwel dat men spoorwegen hebbe. Zoo had de heer Thorbecke gisteren nog de onuitvoerbaarheid betoogd van het aanleggen binnen 6 jaren van de voorgestelde lijnen, door in eene vergelijking te treden met hetgeen buiten 's Lands was verrigt; maar hij meende dat die spreker drie voorname punten uit het oog had verloren. Hij had vooreerst niet bewezen dat in de genoemde Landen niet meerdere kilometers hadden *kunnen* worden aangelegd. Ten tweede dat de topografische moeijelijkheden in die Landen veel grooter zijn dan in de onze en ten derde dat in den aanleg van spoorwegen in den laatsten tijd veel vereenvoudiging was aangebragt. De spreker eindigde zijne korte rede met er nogmaals op te wijzen dat het onmogelijk was aan den wensch van ieder lid te voldoen, maar dat het hoogst noodzakelijk was te achten dat ieder lid iets van zijne overtuiging opofferde, om aan het Nederl. Volk eindelijk eens te schenken dat het reeds te lang had ontbeerd: spoorwegen.

De heer *Strens* ontwikkelde almede zeer kort zijn gevoelen. Door de twee concessien te verleenen had de Regering zijns inziens den kortsten en besten weg ingeslagen om spoorwegen tot stand te brengen, en daarbij ook het meest in den zin en geest der Kamer gehandeld. De Regering had ook niet te veel lijnen voorgesteld; veeleer kon hij instemmen met de klagten van hen die beweerden dat te weinige lijnen zouden worden aangelegd. Ook hij had gaarne gezien de aansluiting van Groningen aan Leer, de lijn van Leeuwarden naar Meppel; zelfs de lijn Utrecht-'s Bosch zou bij hem geen tegenstand hebben ontmoet, indien de Regering die had voorgesteld. Doch zijne conclusie was, dat men de voordragt niet mogt afstemmen omdat daarin niet was opgenomen hetgeen men *meer* zou hebben gewenscht. Over drie afzonderlijke punten deed de spreker ten slotte zijn gevoelen nog kennen. Hij betoogde in de eerste plaats dat de lijn Nijmegen-Maastricht hem niet zoo onbelangrijk voorkwam als sommige leden die hadden geschetst: in de tweede plaats dat de thans voorgestelde rigting in het zuiden hem niet in allen deele voldeed ten opzigte van de hoofdplaats van Noordbrabant, en ten derde dat naar zijn oordeel de lijn langs Tilburg over Eindhoven, Helmond, Venlo, Roermond naar Maastricht hem te lang voorkwam. Doch, gelijk reeds gezegd was, deze bedenkingen waren niet van dat gewigt om hem te weerhouden zijne goedkeurende stem aan de wetsvoordragt te weigeren.

De heer *Wijbenga* had bezwaren tegen de wet. Wanneer hij van de eene zijde was overtuigd, dat in het belang van nijverheid en van verkeer, spoorwegen niet langer in ons Vaderland konden gemist worden, van den anderen kant kon hij er niet toe medewerken, millioenen schats toe te staan voor die spoorwegen en daarbij nog de finantiële toekomst over eene lange reeks van jaren te verzwaren, wanneer dat versnelde middel van vervoer in het eene deel des Rijks op ruime schaal zou worden ingevoerd en in het andere deel op in het oogloopende wijze zou worden verwaarloosd. De Vertegenwoordiging zou dan zijns inziens aan hare roeping niet voldoen, indien niet met ernst op zoodanige achterstelling van groote belangen werd gewezen. Hij had wel van *patriotisme de clocher* hooren gewagen, maar het was geene verdediging van locaal belang, wanneer men optrad als verdediger van een gewest, dat op grievende wijze was voorbijgegaan. Die grieven, reeds door andere sprekers in het breede ontwikkeld, waren: dat eene der eerste zeehavens van ons Land, Harlingen, niet was verbonden langs den kortst mogelijken weg met het buitenland, ofschoon de geheele toekomst van den Noorderspoorweg enkel was gelegen in de aansluiting met Leer. Ook het gemis aan eene verbinding van Harlingen met Meppel, om zoodoende langs den kortsten weg door Rheine aan te sluiten met Duitschland, werd door den spreker als eene grief aangemerkt. Niet eens was hij het met den heer Dirks, wanneer deze beweerde, dat men slechts nu *begon* om later te voltooijen; wanneer men met eene slechte ondoelmatige lijn begon, dan zou men worden afgeschrikt later eene betere lijn daar te stellen. Hij kon dan onmogelijk zijne goedkeurende stem aan de wetsvoordragt geven.

De heer *Olivier* ontwikkelde drie punten van bezwaar die hem beletten zouden de wetsvoordragt aan te nemen.

Het eerste punt was de vrees dat de gelden, thans in de schatkist aanwezig, op eene wijze werden gebruikt, die de gelegenheid zouden sluiten, om in meer dringende behoeften te voorzien. Spoorwegen moesten dienen om de zeehavens en handelsplaatsen te verbinden met het buitenland. Ze waren vooral van belang voor het goederenvervoer; van daar dat men teregt onze havens wilde maken tot voorraadschuren van de buitenlandsche comsumtie. Maar dan geloofde hij, dat men als eersten eisch mogt stellen dat die havens toegankelijk werden gemaakt. Wat baat het, om goede middelen van *vervoer* te hebben, wanneer de middelen van *aanvoer* hoogst gebrekkig waren, en nu bevonden zich onze voornaamste handelssteden in zoodanigen toestand dat hare toegankelijkheid veel te wenschen overliet. Naar zijne meening moesten die steden eerst worden geschikt gemaakt voor een goeden en veiligen aanvoer, tot een voorraadschuur, alvorens men middelen tot stand bragt tot afvoer. Voortreffelijkheid aan waterwegen beval zich aan, vooreerst door de meerdere goedkoopte en in de tweede plaats doordien sommige goederen langs andere wegen moeijelijk waren te vervoeren. Men behoorde dan in de eerste plaats de waterwegen van alle lasten te ontheffen. Nu toch reeds was het voordeel dier waterwegen zoo groot dat nog geen twee jaren geleden de Antwerpsche handelsstand verklaarde dat België, met spoorwegen voorzien, wat de Duitsche markt betrof, niet met onze waterwegen kon mededingen. Daarom geloofde hij dat de Regering een verkeerden weg had ingeslagen. Eerst hadden de waterwegen moeten worden verbeterd, zoowel van Amsterdam als van Rotterdam, even zoo door kanalisatie van de noordelijke provincien. Die toegangswegen waren de middelen tot voeding van den handel en daarom behoorden deze het eerst te worden verbeterd. Ook hij achtte den transito-handel van zeer groot belang, maar hij meende dat die transito meer onmiddellijke vruchten zou trekken door de verbetering der waterwegen dan door den aanleg van spoorwegen. Hij vreesde die concurrentie van Antwerpen niet zoo zeer. De haven van Antwerpen was in de laatste jaren slechter geworden; in Antwerpen zelf gevoelde men het gevaar, waarmede onze concurrentie die haven bedreigde, zeer goed. Hij wenschte dus dat men begon met eerst te verbeteren de waterwegen naar zee en de waterwegen voor het binnenlandsch verkeer, om daarna, wat er zou overblijven te besteden aan spoorwegen.

Het tweede punt van bezwaar was, dat men te veel tegelijk ondernam. Men overspande de krachten van den Staat. Men zou een schok in het nationaal verkeer brengen en den prijs van den arbeid en der materialen aanzienlijk doen stijgen. De plotselinge verplaatsing van aanzienlijke kapitalen in spoorwegen zou op de algemeene geldmarkt een schok te weeg brengen, terwijl de groote aanvraag naar arbeidslieden op alle takken van nijverheid nadeelig zou terugwerken. Hij was het daaromtrent eens met twee groote Fransche Staatslieden, met Duvergier d'Hauranne en Léon Faucher, dat men alle krachten op eene lijn behoorde te concentreren. Men had met zoodanige lijn moeten beginnen, niet met een net; men zou dan ook meer getrouw zijn gebleven aan de motie van februarij 1858, en dan zou de Regering ook nu niet behoeven te zeggen ten aanzien der verbetering van den waterweg van Rotterdam naar zee: niet alles op eens kan worden ondernomen. Nu vreesde hij dat men het meer noodzakelijke liet varen om het minder noodzakelijke te doen.

Het derde punt van bezwaar was van finantiëlen aard. Wanneer hij zag dat in 6 jaren tijds 28½ millioen zouden moeten worden besteed, dat 15 millioen gevorderd werden voor de emancipatie, dat de kosten voor aan te leggen defensiewerken nog niet waren te berekenen, dat het meer dan waarschijnlijk was, dat de uitgaven voor de spoorwegen verre boven de

raming zouden klimmen, en dat het der Regering onmogelijk zou zijn om op den duur weerstand te bieden aan den aandrang tot voltooijing van het spoorwegnet, dan vreesde hij zeer dat wij met betrekking onzer finantiën eene onzekere toekomst te gemoet gingen. Hij zou niet spreken over de rigting der lijnen, ook niet over hetgeen hij achtte dat pligt ware geweest, nl. de openstelling eener eerlijke concurrentie; andere sprekers hadden daarop gewezen en bij de reeds gevoerde discussiën meende hij dat het betrachten van beknoptheid een eerste pligt was geworden.

De heer *van Zuylen van Nyevelt* had de discussiën met meer dan gewone belangstelling gevolgd, omdat hij aan die beraadslaging had overgelaten om zijn gevoelen nader te bepalen. Wanneer hij zeide dat zijn gevoelen niet bepaald was, dan mogt hij niet verzwijgen dat het bij den aanvang der discussie meer ongunstig dan gunstig was geweest. Hetgeen hij echter had gehoord, gevoegd bij eigen overweging, had langzamerhand zijn gevoelen doen wijzigen, en het was alleen om de redenen op te geven, welke die wijziging hadden veroorzaakt, dat hij het woord had gevraagd. Hij zou dan ook enkele punten behandelen: de uitgebreidheid van het plan, de gekozen rigting, de finantiële moeijelijkheden.

De uitgebreidheid van het plan. Wat kon de reden zijn dat het tot stand brengen in ons Vaderland van spoorwegen zooveel moeijelijker werd, met zooveel grootere bezwaren te kampen had dan elders? Hij geloofde dat de hoofdreden daarin zat, dat wij met de spoorwegen te laat zijn aangekomen; dat men den tijd had laten verloopen en dat, terwijl men elders reeds lang spoorwegen beschouwde als eene onmisbare voorwaarde tot ontwikkeling, men hier in het denkbeeld verkeerde, dat men ze nog wel missen, dat men daarover nog wel eens nadenken kon. Bovendien, een spoorwegstelsel was, evenmin als iedere zaak stationair. Men zag overal elders spoorwegnetten tot stand gebragt, doch steeds gedurig uitgebreid; hij geloofde derhalve dat reeds deze omstandigheid alleen de oorzaak was, dat men nu ook op eens meer moest doen dan elders, meer dan met sprekers eigen wenschen overeen kwamen en, strikt genomen, onze finantiële krachten toelieten. Het tweede nadeel verbonden aan ons verzuim was, dat wij uit een finantieel oogpunt den goeden tijd hebben laten voorbijgaan: den tijd toen er liefde bestond voor en vertrouwen in de spoorwegen. Had men dien tijd gebruikt, men zou toen zoo groote offers niet hebben noodig gehad. De spoorwegen waren thans in miscrediet geraakt, en men zou nu slechts met groote opofferingen zijn doel kunnen bereiken. De gevolgen van dat verzuim waren onherstelbaar. Moest men de zaak nu langer uitstellen? Hij was overtuigd, dat, hoe langer het uitstel duurde, hoe noodzakelijker ook een steeds grooter net zou worden, hoe grooter ook de offers zouden zijn, die de Staat zou moeten brengen. Ieder jaar schiep nieuwe behoeften, die nieuwe eischen uitlokten, ook in verband met de spoorwegen. De ondervinding had dit trouwens ook in ons Land reeds bewezen. Want elke overweging van de zaak der spoorwegen in de Kamer had tot uitbreiding geleid. Men onderzocht eerst den Noorderspoorweg; de Kamer uitte daarop algemeen den wensch naar de Zuiderlijn, vervolgens naar de Zeeuwsche lijn, en zoo was een aanvankelijk eenvoudig Regerings-voorstel gecompliceerd geworden. Men was gekomen van eene subsidie van 4 millioen tot 23½ millioen, van eene guarantie van 1 millioen tot 3½ millioen. En nu durfde de spreker beweren dat eene nieuwe overweging der zaak, als een gevolg van de afstemming dezer wet, noch vereenvoudiging noch bezuiniging werkelijk ten gevolge zou hebben. De schuld was door den heer Hugenholtz op de Regering geworpen, die van deze Regering als het ware een zondenregister had opgeslagen; in dat gevoelen deelde de spreker volstrekt niet. Hij geloofde dat de Kamer, gerugsteund door de Natie, eigenlijk de oorzaak was van de uitbreiding van het plan; men kon den wensch naar de uitbreiding in de Kamerverslagen vinden opgeteekend. Maar van den anderen kant erkende de spreker ook, dat de Regering te zwak was geweest en te veel had toegegeven aan den aandrang der Kamer. Zoo betreurde hij het ook dat men de twee concessiën in ééne wet had zamengevoegd, vooral daarom omdat hij vreesde dat de aanneming der wet een ongunstigen dunk zou achterlaten; want dat men, hetgeen blootelijk het werk behoorde te zijn van overtuiging, zou toeschrijven aan andere redenen. Ook hij had gewenscht dat men aanvankelijk slechts hoofdlijnen hadde aangelegd, maar nu de Regering had toegegeven aan den aandrang der Kamer, ondersteund door den aandrang der Natie, zoo zag hij niet in, dat men door afstemming tot eenvoudiger plan kon geraken. Immers de tegenstand was niet enkel gegrond op vereenvoudiging; er waren die nog veel meer wilden dan thans was voorgesteld. Nam men nu voor een oogenblik aan dat de wet werd verworpen, zou het dan zijn beslist, dat men *minder* verlangde? Neen, de wet zou alleen kunnen worden verworpen door eene coalitie van hen die *meer* en van hen die *minder* wilden. Wat de uitvoerbaarheid betrof van het plan binnen 5 of 6 jaren, ook hij geloofde dat daaraan groote bezwaren waren verbonden; maar hij moest doen opmerken dat de door den heer Thorbecke geleverde vergelijking tusschen hetgeen elders geschied was en hier voorgenomen werd, alleen kon van toepassing zijn voor zooveel Hannover betrof, omdat in de overige Landen de natuur tegen den aanleg van spoorwegen grootere hinderpalen opleverde dan hier te Lande. Doch met terzijdestelling van dit vraagstuk hoopte hij, dat alsnog in de tijdsbepaling van uitvoering eene verandering zal worden gebragt of dat in dien zin een amendement in de wet kon worden opgenomen. Overigens was naar zijne meening de voornaamste behoefte op dit oogenblik, de aansluiting der noordelijke provincien met Rheine, en hij vertrouwde dan ook dat de Regering in die behoefte het eerst zou voorzien.

In de tweede plaats besprak de spreker zeer kort de rigtingen. Reeds had hij de redenen ontwikkeld waarom hij in de aan het plan gegeven uitbreiding geen grond zag om de wet af te stemmen. Tegen de twee overgangen had hij, van wege de kosten, wel eenig bezwaar. Bovendien had het hem verwonderd dat de Regering niet had beproefd om de thans in botsing zijnde belangen van Amsterdam en Rotterdam zooveel mogelijk te vereenigen, door bij voorbeeld een overgang te bepalen over de Lek bij Schoonhoven. Hij was geen deskundige, misschien was zoodanige overgang met onoverkomelijke bezwaren verbonden; hij deed dan ook slechts de vraag in de hoop dat de Regering hem eene voldoende inlichting geven kon. Wat het verwijt aanging van de slingerende rigting meende de spreker juist dat daarvoor goede redenen bestonden, omdat zij gevorderd werd in een Land als het onze, waar op korte afstanden vele bevolkte steden werden aangetroffen. Men beval nu regte lijnen als de kortste aan, doch de regte lijn van den Rijnspoorweg tusschen Utrecht en Arnhem had doen zien, dat men verkeerd heeft gehandeld, terwijl het thans onmogelijk zou zijn daar naast eene andere lijn te stellen die bij voorbeeld langs Zeist, Wijk bij Duurstede, Rhenen en Wageningen zou gaan.

In de derde plaats behandelde de spreker het [illegible]

offers konden worden gevorderd; doch het bleek nu, dat hetgeen tot dusver als overdreven was te geschenen nu nog niet zeker is dat het voldoende zou zijn. De offers waren zeker zeer zwaar, zóó zwaar dat ze bij den spreker eene voorname reden opleverde waarom hij nu nog aarzelde eene goedkeurende stem aan de wet te verzekeren. Het zou hem dus hoogst aangenaam zijn van den Minister van Finantiën te vernemen dat de Regering voor zich geen bezwaar had om den voorgestelden stap te doen. Naar het hem voorkwam had de spreker gerekend op den voortduur voor eenige jaren van den finantiëlen voorspoed dien wij thans genieten. Dat was eene gebeurlijke zaak. Gebeurde het werkelijk, hij zoude niet het minste bezwaar hebben om deze wet goed te keuren. Men moest toch bedenken dat men in 9 jaren tijds eene rente had geamortiseerd van 5¼ millioen, en dat men daarin reeds meer vond dan het aequivalent voor de te verleenen guarantie; terwijl de subsidiën zelve geheel voorhanden waren. Het was eene zaak die niemand met zekerheid kon voorspellen, en daarom eindigde de spreker met de verklaring, dat hij aan deze voordragt zijne stem zoude geven, bijaldien de Regering hem op dit punt zou kunnen geruststellen.

De heer *de Lom de Berg*, de Regeringsvoordragt verdedigende, als zullende voldoen aan hetgeen men sedert zoo vele jaren in Nederland had gewenscht, wees meer bijzonder op den aard van den tegenstand, dien de voordragt ontmoette. Bovenal betoogde hij dat Amsterdam het hoofdelement der oppositie was, maar dat die stad steeds zoo weinige energie had betoond, dat ze niets tot stand had kunnen brengen; dat de brug over het IJ een vrome wensch was gebleven, en dat de inrigtingen die ze bezat slechts aan vreemde kapitalen te danken waren. Hij geloofde niet dat Amsterdam geen geld zou geven; als er maar iets te verdienen viel zou Amsterdam hare onverbiddelijkheid laten varen. Ook de vreemde kapitalisten zouden niet achterblijven; want ofschoon de heer van Hall beweerd had, dat deze geen geld zouden geven (hetgeen eigenlijk wilde zeggen: geeft geen geld), meende hij toch dat de Europesche kapitalisten niet den heer van Hall tot raadsman zouden nemen. Wat zou men, vroeg de spreker, doen, indien door de verwerping dezer wet het Kabinet met opzet uit het regte spoor zou zijn gederailleerd? Zou dan een ander Kabinet, meer in overeenstemming met de Kamer, een ander plan kunnen doen aannemen? Neen, er zou eene noodlottige spanning ontstaan, en men zou een steeds kostbaarder spoorwegnet verlangen. Wilde men daarentegen een beknopter net, de teleurstelling zou grooter, de oppositie in de Kamer nog sterker worden, en zoo zou de geheele zaak verschoven worden totdat de staatkundige gebeurtenissen in Europa welligt voor goed den aanleg van spoorwegen onmogelijk zouden hebben gemaakt. Geen Kabinet, al ware het ook uit aartsengelen zamengesteld, zou op andere wijze de zaak tot een goed einde kunnen brengen. Hij bad dus de afgevaardigden uit de verschillende provincien, om nu de handen ineen te slaan en te trachten thans de spoorwegen tot stand te brengen, die waarlijk de goedkeuring der Natie wegdroegen.

Onderscheidene sprekers voor het oogenblik van het woord hebbende afgezien (namelijk de heeren van Hall, van Hoëvell en Elout), verklaarde de Voorzitter dat thans de heeren Ministers aan het woord waren, doch wegens het vergevorderde uur werd de Vergadering verdaagd tot maandag ochtend ten 11 ure.

VERBETERING.

In de rede van den heer Thorbecke zijn twee zinstorende fouten ingeslopen (zitting van gisteren).

Kolom 3, regel 29, van onderen staat: *slechts lijnen;* lees: *sommige lijnen.*

Kolom 3, regel 27, van onderen, staat: *als het omkeert;* lees: *als men het omkeert.*

Staatsbegrooting voor 1860.

VOORLOOPIG VERSLAG
nopens HOOFDSTUK V.
(Departement van Binnenlandsche Zaken.)
(*Vervolg.*)

VIde AFDEELING.

Waterstaat en publieke werken.

I. De behoefte aan de wet tot regeling van het algemeen en bijzonder bestuur van den waterstaat, bij art. 191 der Grondwet gevorderd, wordt toenemend gevoeld. Nogtans blijft deze zaak steeds rusten. Men erkent gaarne, dat het hier een moeijelijken, omvangrijken arbeid geldt, doch zou dan toch zekerheid wenschen te erlangen, dat van de zijde der Regering alles wordt voorbereid om dien zoo spoedig mogelijk ter hand te nemen.

II. Bij de behandeling der vorige Staatsbegrooting is de aandacht der Regering gevestigd op eene regterlijke uitspraak, die de eerste beginselen van ons dijkregt scheen aan te randen. Thans vroeg men, hoe het met deze belangrijke aangelegenheid staat, en of de overwegingen des Ministers deswege reeds tot eenen bepaalden uitslag hebben geleid.

IV. De vraag is gedaan, hoe ver de Regering gevorderd is in hare onderhandelingen met het Pruissisch gouvernement omtrent eene nadere dienstregeling op den Rhijnspoorweg, van welke zij melding maakte in haar antwoord aan de Eerste Kamer op het Verslag over de Staatsbegrooting voor 1859.

V. Het hooge cijfer dezer afdeeling van het hoofdstuk wekte weder bij verscheiden leden bekommering op. Zij herhaalden, dat van Regeringswege te veel toegegeven wierd aan allerlei aandrang op ondersteuning van Staats wege voor openbare werken, en achtten zich verpligt, tegen die strekking te waarschuwen. Andere leden, ofschoon gaarne toegevende, dat ook hier zekere grenzen in acht te nemen zijn, toonden zich geneigd, bij den tegenwoordigen toestand der schatkist meer dan gewoonlijk aan openbare werken ten koste te leggen. Er bestonden daaromtrent toenemende behoeften, die ook met den aanwas der bevolking en de vermeerdering der algemeene bedrijvigheid zamenhingen.

In verband met den wensch om de uitgaven voor de afdeeling *Waterstaat en publieke werken* niet te hoog op te voeren, kwamen eenige leden op het denkbeeld terug, om in de voornaamste artikelen dezer afdeeling meer splitsing te brengen, en dus bijv. de kosten van iedere hoofdrivier afzonderlijk uit te trekken en in de subsidien eene scheiding tot stand te brengen. Daartegen werd weder aangevoerd, dat zoodanige splitsing niet tot het beoogde doel leiden zou.

Art. 67. Door eenige leden werd beweerd, dat bij de tegenwoordige organisatie het korps van den waterstaat veel te veel is geconcentreerd, en dat de Minister van Binnenlandsche Zaken daardoor in het nemen eener zelfstandige beslissing wordt belemmerd. Vroeger had hij meer gelegenheid om den eenen ingenieur tegen den anderen te hooren. Zelfs zag men thans gedurig van eenen Raad van den waterstaat gewag gemaakt. Door het bestaan van zulk een ligchaam moest de vrijheid des Ministers insgelijks worden belemmerd. Men wenschte omtrent den aard en de zamenstelling van dien Raad ingelicht te worden.

Enkele leden opperden, met het oog op de klagt over de overmaat van werk, waarmede de ingenieurs van den waterstaat bezwaard zijn, en dat voorzeker bij het verwezenlijken der bestaande Regeringsplannen [illegible]

dien arbeid te belasten.

Art. 71. Verscheiden leden konden niet inzien, dat de aanbouw van nieuwe Landsgebouwen te 's Gravenhage eene genoegzame reden opleverde om de jaarwedde van den opzigter dier gebouwen zoo aanmerkelijk te verhoogen. Het geldt hier eene blijvende verhooging en de aanbouw is tijdelijk.

Art. 73. De aanvrage van eene nieuwe som van *f* 200,000 voor nieuwe Landsgebouwen te 's Gravenhage en de deswege gegeven toelichting gaf tot onderscheiden bedenkingen aanleiding.

In de eerste plaats heeft men met leedwezen gezien, dat het nieuwe locaal van het Departement van Kolonien meer zal kosten dan de *f* 200,000, daarvoor op de loopende Staatsbegrooting toegestaan. Men wilde weten waaraan die misrekening te wijten ware en hoe groot het bedrag is, dat boven de *f* 200,000 aan dit locaal moet worden besteed.

In de tweede plaats konden verscheiden leden niet bevroeden, waarom de stichting van een nieuw gebouw voor den Hoogen Raad „ *thans niet langer schijnt te mogen worden uitgesteld.*" Ten vorigen jare, de Regering erkent het zelve, werd die stichting verdaagd, omdat de nieuwe wet op de regterlijke organisatie nog niet tot stand was gebragt, en het dus onzeker was, of 's Gravenhage voortdurend de zetel van den Hoogen Raad zijn zou. Dezelfde reden bestaat nog op dit oogenblik. Het thans door den Hoogen Raad gebruikte locaal moge uitwendig zich slecht voordoen, inwendig is het, althans in de schatting van sommigen, zoo onvoldoende niet, dat dit hooge collegie daarin niet nog gedurende eenigen tijd zou kunnen verblijven. In elk geval scheen het wenschelijk, dat het voor deze stichting noodige crediet bij eene afzonderlijke wet wierd aangevraagd. — Tegen deze beschouwing kwamen andere leden op. Zij beweerden dat 's Gravenhage wel nog niet bij de wet als zetel voor den Hoogen Raad is aangewezen, maar dat toch de zaak zelve niet twijfelachtig was. Het oogenblik scheen dus wel gekozen, om de sedert jaren aangeheven, waarlijk gegronde klagt over de onvoldoende localen waarin de Hooge Raad gehuisvest is, te doen ophouden.

De geraamde som van *f* 125,000 voor een nieuw gebouw, tot magazijn voor geneesmiddelen bestemd, kwam, in de derde plaats, buitensporig hoog voor. Is het in 't algemeen niet goed te keuren, dat aan Landsgebouwen meer dan het volstrekt noodige worde ten koste gelegd, bij een magazijn als dit komt zeer zeker geene weelde of uiterlijke versiering te pas.

Art. 74. *Verbetering der rivieren. Neder-Rhijn en Lek.* Naar men meent te weten, zijn de proefnemingen tot verbetering van het riviervak aan de Horden ongelukkig uitgevallen. Thans zullen de werken aldaar met meer kracht worden voortgezet. Men wenschte het omtrent die werken bestaande ontwerp in hoofdtrekken te kennen, onder bijvoeging eener opgave wat de geheele uitvoering daarvan in volgende jaren kosten zal.

De Merwede en Killen. Voor de beteugeling der Killen en de bevordering der langzame vorming eener nieuwe Merwede wordt weder eene aanzienlijke som uitgetrokken. Dit gaf aanleiding tot de vraag, hoe veel deze werken reeds hebben gekost, en welk bedrag daaraan, naar de berekening der Regering, nog ten koste moet worden gelegd.

De Maas. De vraag is gedaan, of voor de *f* 85,000, thans weder ten behoeve der afsluiting van de Dieze aangevraagd, dat werk voltooid zal zijn; zoo neen, hoeveel dan daaraan in 1860 nog zal moeten worden besteed.

De Hollandsche IJssel. De slotsom van hetgeen thans en vroeger over de verbetering dezer rivier is medegedeeld komt daarop neder, dat het aandeel van het Rijk in de kosten van dat werk oorspronkelijk op *f* 100,000 is geraamd, en dat, boven en behalve die bijdrage, voor 1859 *f* 60,000, en thans weder *f* 56,000 daarvoor op de Staatsbegrooting heeft moeten worden uitgetrokken; terwijl voor 1861 nog weder een aanmerkelijk bedrag beschikbaar te stellen is. Men vroeg, of men te regt uit den toelichtenden staat afleidt, dat dit laatste bedrag weder *f* 50,000 zal beloopen, en herhaalde de aanmerking, dat de waterstaat vooraf de zaak beter had moeten berekenen en de mogelijkheid der ondervonden teleurstellingen, bijv. met opzigt tot onteigening, althans tot zekere hoogte, in zijne berekeningen had behooren op te nemen.

Art. 77. Nu de politie op de spoorwegen bij de wet geregeld is, behoort, meende men, de wettelijke regeling der politie op de verdere wegen niet lang achter te blijven. Men vroeg of daaraan bij het Departement van Binnenlandsche Zaken gedacht wordt.

Art. 78, lit. *b.* Nadere inlichting werd verlangd, waarom de Regering in de aan het Apeldoornsche kanaal te geven rigting verandering heeft gebragt.

Lit. *f.* In het verslag van den Raad van den waterstaat, omtrent de doorgraving van Holland op zijn smalst, wordt op bladz. 43 gezegd, dat, ook indien die doorgraving tot stand kwam, het Noordhollandsch kanaal, om aan zijne bestemming te blijven beantwoorden, eene uitgave zou vorderen van ruim 1½ millioen. Dit gaf aanleiding tot de vraag waarom dan thans voor dat kanaal *f* 267,500 geraamd wordt.

Lit. *l.* De wensch is geuit om met de tegenwoordige plannen der Regering ten aanzien van het Noorderkanaal te worden bekend gemaakt.

Art. 84, lit. *u.* De wensch is geuit om met de tegenwoordige inzigten der Regering omtrent de nieuwe inrigting van het waterschap Steenenhoek te worden bekend gemaakt.

Lit. *ee.* Het toestaan van het subsidie voor de kosten van een stoomgemaal te Kuilenburg schijnt bedenkelijk, omdat de Staten van Gelderland geweigerd hebben daartoe bij te dragen, en wel, zoo als beweerd wordt, ook op grond dat dit stoomgemaal niet in het belang der provincie, maar in het privaat belang der ingelanden zijn zou. Daardoor zou een slecht voorbeeld worden gegeven.

Lit. *ff.* Ook wat de bijdrage in de kosten van een stoomgemaal in de Lijmers betreft, geldt het den aanleg van een werk, waartoe de Provinciale Staten van Gelderland geweigerd hebben eenig subsidie te verleenen. De straks gemaakte bedenkingen werden dus hier herhaald.

Lit. *kk.* De meening werd geuit, dat de Drentsche kanalen niet zoo kunstmatig zouden behoeven te worden gevoed, indien men meer werk maakte van het tot stand brengen eener aansluiting aan de Friessche en Hannoversche waterwegen.

Art. 86. Ook dit artikel vereischt nadere toelichting. Na het voorstel tot bekrachtiging der concessien voor de Noorder- en Zuiderspoorwegen kunnen voor de daarvoor nog te doene opnemingen niet wel kosten aan den Lande in rekening worden gebragt, daar deze eigenaardig ten laste der concessionarissen komen.

Art. 87. Men had gewenscht althans eenige inlichtingen te ontvangen omtrent de wijze, waarop het toezigt op de spoorwegdiensten ten gevolge der nieuwe politiewet zal worden ingerigt. Thans wordt daarvoor eene som geraamd, die op geenen grondslag hoegenaamd schijnt te steunen. Of heeft de Regering reeds tot het beramen eener bepaalde regeling de hand aan het werk geslagen? In dat geval wenschte men iets naders daaromtrent te vernemen.

VIIde AFDEELING. — **Onderwijs.**

Hooger en middelbaar onderwijs. De overweging van deze afdeeling der Staatsbegrooting gaf aan zeer vele leden nieuwe aanleiding om op de zooveel mogelijk bespoedigde indiening der beide wetten op het

Het geheel stilzwijgen des Ministers, vooral ook over de laatste wet, moest bevreemding wekken, daar dan toch, volgens de Memorie van Beantwoording wegens de Staatsbegrooting voor 1859, die wet reeds in november 1838 in bewerking was, en op dat tijdstip de hoop werd uitgedrukt, dat zij nog gedurende de afgeloopen Zitting aan het onderzoek der Staten-Generaal zou kunnen worden onderworpen. Onbetwistbaar bestaat aan eene wettelijke regeling van het middelbaar onderwijs dringende behoefte. Zoolang die ontbreekt, hangt deze geheele tak van het onderwijs als in de lucht, is niet uitgemaakt wat al dan niet daaronder te rangschikken zij en blijven zeer wezenlijke behoeften der Natie onbevredigd. Sedert jaren wordt geklaagd, dat men hier te Lande in het technisch onderwijs achterlijk is, inzonderheid voor zoover dit met fabrieknijverheid in verband staat. In onze voornaamste industriële districten gevoelt men die leemte en toont men in den laatsten tijd grooten ijver om daarin te helpen voorzien. De Regering moet dien ijver niet laten bekoelen, maar zich die tot het in het leven roepen van een welgeregeld middelbaar onderwijs ten nutte maken. Te Utrecht bestaat eene uitmuntende technische school, waaraan misschien nog meer uitbreiding te geven ware. In Friesland is bij de Provinciale Staten sprake geweest van de oprigting eener industrieschool. Ofschoon het denkbeeld, om aan dergelijke inrigtingen eenigermate een provinciaal karakter te geven, welligt niet verwerpelijk is, zijn zij te kostbaar om zonder hulp van Staatswege eene goede rigting te kunnen nemen; maar ook die hulp kan bij het gemis der algemeene wet niet worden verleend. Enkele leden voegden er bij, dat ook de oprigting van landbouwscholen, in overeenstemming met het daaromtrent vroeger uitgebragt verslag, allezins in aanmerking komen moet.

Bij den weg, dien de Regering thans omtrent het hooger onderwijs inslaat, wordt, naar het gevoelen van sommigen, de spoedige wettelijke regeling dier aangelegenheid dubbel noodzakelijk. Het viel toch niet te ontkennen, dat, zoo op eenig punt, hier te groote kwistigheid heerscht. Leerstoel bij leerstoel, zeide men, wordt gesplitst en aan het akademisch personeel eene uitbreiding gegeven, veel te groot voor de krachten van ons Land. Met weinig veel te doen is ook hier pligt. Door aan al de eischen te willen toegeven, die men uit naam der wetenschap doet, zou men het onmogelijke najagen; want die eischen zullen grenzenloos worden. De vermeerdering van het akademisch personeel zal, wanneer de nieuwe wet op het hooger onderwijs, in plaats van de tegenwoordige versnippering van krachten, eens concentratie van deze bevelen mogt, aan de Regering groote moeijelijkheden, aan den Staat aanzienlijke vermeerdering van uitgaven berokkenen. Om dat dubbele gevaar te ontgaan, behoorde, zoolang de wet op het hooger onderwijs niet tot stand is gebragt, daaromtrent zooveel mogelijk het *status quo* te worden bewaard.

Tegen deze laatste beschouwing kwamen andere leden op. Zij meenden, dat men zich aan begoocheling overgaf door de moeijelijkheden, aan eene nieuwe regeling van het hooger onderwijs verknocht, gering te schatten. De wet op dat onderwerp zou ook met den besten wil niet zoo spoedig tot stand komen. Zoo men in dien tusschentijd omtrent onze hoogescholen een strikt *status quo* bewaren en in geenerlei opkomende behoefte voorzien wilde, zouden de noodlottige gevolgen niet achterblijven. Stilstand zou ook hier achteruitgang zijn.

De Delftsche akademie. Ongaarne heeft men, gelijk reeds uit dit verslag bleek, alle vermelding van deze instelling in de stukken, tot dit hoofdstuk der begrooting betrekkelijk, gemist. Onder eenen vroegeren Minister van Binnenlandsche Zaken zijn de kosten daarvan reeds eenmaal op dat hoofdstuk uitgetrokken geweest, en te regt. Als eene Rijksinstelling van onderwijs hier te Lande behoort zij daarop eene plaats te erlangen. Zoo de Kamer destijds zich met het weder weglaten der school van de begrooting vereenigde, was dit alleen aan de tevens voorgedragen vermeerdering van onderwijzend personeel en verhooging der jaarwedden van de bestaande leeraars toe te schrijven, waartegen men bij den stand der zaak zeer opzag. Bij de behandeling der Staatsbegrooting van het vorige jaar erkende de Regering de noodzakelijkheid van hervorming der school. Zij sprak te gelijk van een deswege plaats hebbend overleg tusschen de Departementen van Binnenlandsche Zaken en van Kolonien. Men moest vragen welke uitkomsten dat overleg tot nu toe had opgeleverd, en stelde op inlichtingen daaromtrent te meer prijs, omdat de overtuiging steeds veld wint, dat de bedoelde school op geheel andere grondslagen behoort te worden gevestigd dan tot dusver. De Delftsche akademie, meende men, is eene tweeslachtige instelling tusschen hooger en middelbaar onderwijs. Zoo als zij thans is ingerigt, bestaat geenerlei band tusschen leermeesters en kweekelingen, en beantwoordt de loop der studien niet aan het doel. Het studerend personeel vormt een mengelmoes van volwassen menschen en knapen, welke laatsten echter buiten de school, tot hun nadeel, nagenoeg even vrij als volwassen menschen zijn. Bovendien nog brengen die jeugdige kweekelingen het eerste studiejaar grootendeels in ledigheid door, daar zij alsdan naauwelijks iets anders leeren dan hetgeen zij weten moesten om toegelaten te kunnen worden. Slechts dan kan, men herhaalde het, de Delftsche school eene waarlijk nuttige instelling worden, wanneer zij ophoudt eene kweekschool voor Indische ambtenaren te zijn en zij in eene hoogere inrigting van middelbaar onderwijs, of wil men, in eene hoogeschool voor de industrie herschapen wordt.

Ook uit een bloot finantieel oogpunt bestaan tegen de tegenwoordige inrigting der Delftsche akademie gewigtige bezwaren. Bij hare oprigting werd van het denkbeeld uitgegaan, dat de instelling niets aan het Land kosten moest. Aan dat beginsel is sedert lang te kort gedaan. Op de rekeningen van het gebruik der Oost-Indische remises vindt men steeds een post voor de kosten van het onderwijs in de Oostersche taal-, land- en volkenkunde aan de akademie te Delft, welke post op de rekening van 1857 *f* 11,000 bedroeg. Er is wel eenige reden om te onderstellen, dat sedert nog meer voor deze instelling uit de koloniale geldmiddelen heeft moeten worden besteed, en vond daartoe onder anderen aanleiding in het Koninklijk besluit van 2 mei 1859, volgens hetwelk de bijdragen der leerlingen geremitteerd kunnen worden; terwijl tevens sedert aan twee der hoogleeraren verhooging van tractement is verleend. Eenige leden wenschten dan ook een overzigt van de tegenwoordige inkomsten en lasten der instelling te erlangen, ten einde beter te kunnen beoordeelen hoe ver de afwijking van het oorspronkelijk beginsel gaat.

Nog werd gevraagd wat aanleiding heeft gegeven, dat weder een directeur aan het hoofd der akademie is geplaatst, nadat de leiding daarvan gedurende eenige jaren aan eenen raad van bestuur is toevertrouwd geweest, zonder dat zulks, voor zooveel men weet, nadeelige gevolgen na zich sleepte. Uit de benoeming van den directeur vloeit eene nieuwe blijvende uitgaaf voort, welke, als voor die benoeming geene hooge noodzakelijkheid bestond, vermeden had kunnen worden. (*Wordt vervolgd.*)

Gedrukt en uitgegeven bij
G. en C. A. van Reyn,
te Rotterdam.